



# Sosial ulikhet i livskvalitet

Analysen av Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2024/22

Kristina Strand Støren, Håvard Bergesen Dalen og Hanna Stangebye Arnesen

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 31. mai 2024

ISBN 978-82-587-1987-5 (elektronisk)

ISSN 1892-7513 (elektronisk)

<b>Standardtegn i tabeller</b>	<b>Symbol</b>
<b>Ikke mulig å oppgi tall</b> Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
<b>Tallgrunnlag mangler</b> Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
<b>Vises ikke av konfidensialitetshensyn</b> Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
<b>Desimaltegn</b>	,

## Forord

Denne publikasjonen er sluttproduktet av et prosjekt hvor Statistisk sentralbyrå (SSB) har analysert sosial ulikhet i livskvalitet basert på data fra Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023.

Prosjektet ble gjennomført på oppdrag fra Helsedirektoratet (Hdir). I SSB har arbeidet blitt ledet av Kristina Strand Støren ved seksjon for inntekt- og levekårsstatistikk.

Rapporten oppsummerer hovedfunn knyttet til sosial ulikhet i livskvalitet. Det presenteres resultater fra deskriptive analyser av tilfredshet med livet for personer som tilhører en eller flere utsatte grupper, og regresjonsanalyser av hvilke variabler og kombinasjoner av variabler som har sterkest sammenheng med tilfredshet med livet.

Statistisk sentralbyrå, 20. mai 2024

Ann-Kristin Brændvang

## Sammendrag

Resultater fra livskvalitetsundersøkelsen viser at livskvalitet er ujevnt fordelt i befolkningen (Støren og Rønning, 2021; Støren, Rønning og Gram, 2020). Den subjektive livskvaliteten er høyest blant yrkesaktive, personer med lang utdanning eller høy inntekt, og lavest blant personer med kort utdanning eller lav inntekt, som er student eller står utenfor arbeidslivet på grunn av uførhet eller arbeidsledighet, har langvarige helseproblemer eller psykiske plager, eller er ikke-heterofile.

Det er forholdet mellom disse kjennetegnene i relasjon til livskvalitet vi ser nærmere på i denne rapporten, med utgangspunkt i at personer kan ha flere av disse kjennetegnene. Personer med lav livskvalitet kan for eksempel både ha helseproblemer og stå utenfor arbeidslivet. Vi antar at å ha flere slike kjennetegn kan bety noe for livskvalitet, og at det er variasjon i livskvalitet mellom ulike kombinasjoner av kjennetegn. Dette har i liten grad blitt undersøkt i tidligere analyser.

Prosjektet ser på tre ulike dimensjoner av variasjoner i livskvalitet:

- forekomst av å ha ett eller flere kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet.
- sammenheng mellom ulike kombinasjoner av kjennetegn og tilfredshet med livet.
- hvilke kjennetegn som har sterkest sammenheng med tilfredshet med livet.

De deskriptive analysene i kapittel 2 viser at de fleste i befolkningen har ett eller flere av kjennetegnene assosiert med lavere livskvalitet, og at et flertall har to eller flere. På en skala fra 1-10 er gjennomsnittlig livskvalitet i befolkningen 6,8. Blant dem som ikke har noen av kjennetegnene, er den gjennomsnittlige tilfredsheten 8,0. Desto flere kjennetegn man har, desto lavere er tilfredsheten med livet. Personer med 2 utsatte-kjennetegn har et gjennomsnitt på 7,0 mens det for personer med 5 utsatte-kjennetegn er 5,3. Samtidig ser vi at effekten på livskvalitet er betinget av hvilke kjennetegn personer har. For eksempel har personer under 45 år med lav inntekt høyere livskvalitet (snitt 7,9) enn landsgjennomsnittet, mens personer som har liten økonomisk romslighet og langvarige helseproblemer har noe lavere livskvalitet (snitt 6,4) enn landsgjennomsnittet. I tillegg viser analysene også at enkelte kjennetegn alene ikke er assosiert med lavere tilfredshet.

For å teste påliteligheten i betydningen av de ulike kjennetegnene som er assosiert med lav livskvalitet, har vi kjørt et sett med regresjonsanalyser. Disse analysene viser at både økonomiske, sosiale og psykologiske faktorer henger sammen med livskvalitet når effektene av hvert enkelt kjennetegn kontrolleres for. I denne delen har vi også kjørt samvariasjonsanalyser, og de viser at når vi studerer kjennetegn assosiert med lav livskvalitet, er i flere tilfeller sammenhengen mellom et kjennetegn på lav livskvalitet betinget av andre kjennetegn: sammenhengen mellom alder og livskvalitet (som i snitt er positiv) er betinget av grad av økonomisk romslighet hvor personer med liten økonomisk romslighet har relativt lav livskvalitet etter alder sammenliknet med personer med større økonomisk romslighet, samt at sammenhengen mellom inntekt og livskvalitet (som i utgangspunktet er positiv) er betinget av hvorvidt man har et sosialt nettverk med personer å fortro seg til. Analysene illustrer noe av kompleksiteten i hvordan personers livskvalitet blir påvirket og kan henge sammen med mange ulike faktorer.

## Summary

Results from the Quality of Life Survey show that quality of life is unevenly distributed in the population (Støren and Rønning, 2021; Støren, Rønning and Gram, 2020). The subjective quality of life is highest among people in work, people with long education or high income, and lowest among people with short education or low income, who are students or not in work due to disability or unemployment, have long-term health problems or psychological problems, or are non-heterosexual.

It is the relationship between these characteristics in relation to quality of life that we look at in more detail in this report, because people can have several of these characteristics. People with a low quality of life may, for example, both have health problems and not be in work. We assume that having several such characteristics can mean something for quality of life, and that there is variation in quality of life between different combinations of characteristics. This has been little investigated in previous analyses.

The project looks at three different dimensions of variation in quality of life:

- prevalence of having one or more characteristics associated with a lower quality of life.
- connection between different combinations of characteristics and satisfaction with life.
- which characteristics have the strongest connection with satisfaction with life.

The descriptive analyses in Chapter 2 show that most of the population have one or more of the characteristics associated with a lower quality of life, and that a majority have two or more. On a scale from 1-10, the average quality of life in the population is 6.8. Among those who do not have any of the characteristics, the average satisfaction is 8.0. The more characteristics one has, the lower the satisfaction with life. For example, people with 2 characteristics have an average satisfaction of life of 7.0, while for people with 5 characteristics it is 5.3. At the same time, we see that the effect on quality of life is conditioned by which characteristics people have. For example, people under 45 with a low income have a higher quality of life (average 7.9) than the national average, while people who have little financial flexibility and long-term health problems have a somewhat lower quality of life (average 6.4) than the national average. In addition, the analyses also show that certain characteristics alone are not associated with lower satisfaction.

In order to test the reliability of the effect of the various characteristics that are associated with low quality of life, we have run a set of regression analyses. These analyses show that both economic, social and psychological factors are related to quality of life when the effects of each individual characteristic are controlled for. In this section, we have also run covariance analyses, and they show that when we study characteristics associated with low quality of life, in several cases the correlation between a characteristic of low quality of life is conditioned by other characteristics: the correlation between age and quality of life (which is positive on average) is conditioned by the degree of financial difficulty, where people with greater financial difficulty have a relatively low quality of life by age compared to people with lesser financial difficulty, and that the connection between income and quality of life (which is basically positive) is conditioned by whether one has a social network with people to trust. The analyses illustrate some of the complexity in how people's quality of life is affected and can be linked to many different factors.

# Innhold

<b>Forord</b> .....	<b>3</b>
<b>Sammendrag</b> .....	<b>4</b>
<b>Summary</b> .....	<b>5</b>
<b>1. Innledning og bakgrunn</b> .....	<b>7</b>
1.1. Analyser og oppbygning av rapporten.....	7
1.2. Data.....	8
1.3. Tilfredshet med livet som utfallsvariabel i analysene .....	8
1.4. Valg av grupper/uavhengige variabler i analysene .....	8
1.5. Definisjoner.....	9
<b>2. Deskriptiv analyse av tilfredshet med livet for kombinasjoner av kjennetegn</b> .....	<b>11</b>
2.1. Forekomst av kjennetegn assosiert med lav livskvalitet .....	11
2.2. Tilfredshet med livet for befolkningen i alt og for personer som med ulikt antall kjennetegn .....	12
2.3. Tilfredshet med livet for ulike utsatte-kjennetegn .....	15
2.4. Hvem har flest kjennetegn på lav livskvalitet? .....	17
2.5. Hvilke kjennetegn sammenfaller?.....	18
2.6. Tilfredshet med livet for ulike kombinasjoner av kjennetegn .....	20
<b>3. Regresjoner/videre analyse</b> .....	<b>26</b>
3.1. Del 1: Pålitelighetsanalyse .....	26
3.2. Sammenhengen mellom livskvalitet og utsatte grupper .....	26
3.3. Del 2: Statistiske interaksjoner .....	29
<b>4. Sammendrag og videre analyser</b> .....	<b>32</b>
<b>Referanser</b> .....	<b>34</b>
<b>Figurregister</b> .....	<b>35</b>
<b>Tabellregister</b> .....	<b>36</b>

# 1. Innledning og bakgrunn

Statistisk sentralbyrå (SSB) har gjennomført Livskvalitetsundersøkelsen på oppdrag fra Helse- og sosialdepartementet årlig siden 2020, for å kartlegge livskvaliteten i den voksne befolkningen i Norge. Resultatene er supplert med registerdata, og publisert i rapporter (Støren, Rønning & Gram, 2020; Støren & Rønning, 2021) og som statistikk på [ssb.no](https://www.ssb.no). Resultatene viser at livskvalitet er ujevnt fordelt i befolkningen. Den subjektive livskvaliteten er høyest blant yrkesaktive, personer med lang utdanning eller høy inntekt. Personer med disse kjennetegnene har signifikant høyere subjektiv livskvalitet enn den øvrige befolkningen. Den subjektive livskvaliteten er lavest blant personer med kort utdanning eller lav inntekt, som står utenfor arbeidslivet, har langvarige helseproblemer eller psykiske plager, eller er ikke-heterofile. Personer med disse kjennetegnene har signifikant lavere livskvalitet enn den øvrige befolkningen (Støren og Rønning, 2021; Støren, Rønning og Gram, 2020). Tilsvarende viser en tidligere analyse av data fra Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2013 at å ha flere velferdsproblemer (innen arbeid, helse, økonomi, sosiale relasjoner, bomiljø og psykisk vansker) er assosiert med lavere tilfredshet med livet (Barstad, 2016).

Flere av kjennetegnene fanger antagelig opp en del av de samme personene; personer med lav livskvalitet kan både ha helseproblemer og stå utenfor arbeidslivet, mens personer med høy livskvalitet både kan ha høy inntekt og være yrkesaktive. Det er også mulig at kombinasjonen av flere kjennetegn er assosiert med enda lavere livskvalitet enn ett enkelt kjennetegn, eller at det for enkelte kjennetegn ikke er dette kjennetegnet i seg selv som fører til lav livskvalitet, men kombinasjonen av flere kjennetegn. For eksempel viser tidligere resultater at å være ung er assosiert med lav livskvalitet (Støren og Rønning, 2021). Her er det interessant å undersøke nærmere om det faktisk er det å være ung som gir den observerte negative assosiasjonen til livskvalitet, eller om det er andre underliggende forhold som spiller inn. Det er for eksempel vanligere blant unge å også være utenfor arbeid (enten som student eller arbeidsledig), ha lav utdanning og lav inntekt. Tidligere analyser publisert av SSB har imidlertid i liten grad sett på hvordan faktorer som gir variasjon i livskvalitet overlapper, og hvilke kombinasjoner av faktorer som er assosiert med høyere og lavere tilfredshet. Formålet med denne rapporten er å se på hvordan faktorer som henger sammen med livskvalitet fordeler seg i befolkningen, og hvordan de samvirker i relasjon til livskvalitet.

Rapporten vil se på kjennetegn assosiert med lav tilfredshet med livet, forekomst av disse i befolkningen, og overlapp mellom kjennetegn. Dette kan gi en bedre forståelse av hvordan ulike faktorer samvirker i relasjon til livskvalitet, og hvordan vi i fremtidige kvantitative landsrepresentative studier kan og bør analysere livskvalitet i befolkningen. Vi begrenser oss til å se på kjennetegn som studiene referert til over har vist å henge sammen med lav livskvalitet: ung alder, lav utdanning og inntekt, liten økonomisk romslighet, å være utenfor arbeid, å være enslig, å ha langvarige helseproblemer, å ha symptomer på psykiske plager, å identifisere seg som ikke-heterofil, og å ikke ha noen å betro seg til.

## 1.1. Analyser og oppbygning av rapporten

I kapittel 2 oppsummeres deskriptive analyser av de utvalgte kjennetegnene som er assosiert med lav tilfredshet med livet. Analysene ser på kombinasjoner av kjennetegn som er assosiert med lavere livskvalitet, og undersøker hvilke kombinasjoner som er mest utslagsgivende for lav livskvalitet.

I kapittel 3 oppsummeres resultater fra regresjonsanalyser. Denne delen av analysen sier noe om påliteligheten i assosiasjonene mellom hvert enkelt kjennetegn som studeres i relasjon til livskvalitet i kapittel 2. I tillegg viser vi noen utvalgte utforskende analyser av potensielt viktige *interaksjonseffekter* mellom faktorer som i kapittel 2 er blitt knyttet til livskvalitet.

Rapporten oppsummerer hovedfunnene fra analysene. Fremstillingen baserer seg i hovedsak på tabeller og figurer som beskriver de sentrale resultatene.

## 1.2. Data

For analysene i dette prosjektet har vi slått sammen to årganger av Livskvalitetsundersøkelsen, 2022 og 2023. Dette har blitt gjort for å øke størrelsen på datamaterialet. Dette er nødvendig for å kunne se på den kombinerte betydningen av å ha flere kjennetegn assosiert med lav livskvalitet, som for eksempel lav utdanning og lav inntekt.

Både i 2022 og 2023 var utvalget i undersøkelsene 40 000 personer. Livskvalitetsundersøkelsen 2022 hadde en svarprosent på 38 prosent, og et nettoutvalg på 15 090 personer (Pettersen & Engvik, 2022), mens Livskvalitetsundersøkelsen 2023 hadde en svarprosent på 45 prosent, og et nettoutvalg på 18 000 personer (Grimstad & Støren, 2023). Sammenslått omfatter datamaterialet 33 090 personer.

## 1.3. Tilfredshet med livet som utfallsvariabel i analysene

For analysene i denne rapporten er et enkeltspørsmål om 'tilfredshet med livet alt i alt' valgt som utfallsvariabel for subjektiv livskvalitet. Dette er et spørsmål som dekker kognitiv livskvalitet, og innebærer at respondentene vurderer hvor fornøyde de er med livet sitt alt i alt, på en skala fra 0-10, hvor 0 er ikke fornøyd i det hele tatt og 10 er svært fornøyd. Dette spørsmålet er valgt som utfallsvariabel fordi det er et globalt livstilfredshetsmål som ofte brukes som enkeltspørsmål om subjektiv livskvalitet (Carlquist 2015), og som er så generelt at det også omfatter vurderinger av både oppnåelse av viktige mål i livet, om man opplever livet som meningsfylt, og følelsesmessig behag eller ubehag (Pavot & Diener, 2008). En fordel med et så globalt/generelt mål er at respondentene selv kan avgjøre hvilke aspekter ved sin opplevelse av livet sitt de inkluderer i vurderingen av spørsmålet, og hvordan de vektet ulike områder – siden personer kan oppleve for eksempel negative følelser forskjellig (Pavot & Diener, 2008).

## 1.4. Valg av grupper/uavhengige variabler i analysene

Når man skal undersøke hvordan ulike kjennetegn er assosiert med lavere livskvalitet, er det svært mange kjennetegn og kombinasjoner av grupper som kan analyseres. I denne rapporten har vi valgt ut et sett på ti kjennetegn (Se tabell 1.1) assosiert med lavere livskvalitet basert på tidligere rapporter fra Livskvalitetsundersøkelsen (Støren, Rønning & Gram, 2020; Støren & Rønning, 2021), og basert på tidligere analyser av hvilke faktorer som påvirker livskvalitet (Barstad, 2016; Barstad, 2020) (mer nøyaktige definisjoner av kjennetegnene finnes i kapittel 1.5).

Basert på rapportene om Livskvalitet i Norge 2020 og 2021 (Støren, Rønning og Gram, 2020; Støren & Rønning, 2021) har vi inkludert følgende kjennetegn: utsatte aldersgrupper (18-24 år og 25-44 år), lav utdanning (grunnskole som høyeste fullførte utdanning), lav inntekt (personer som tilhører laveste inntektskvartil), at man er student eller utenfor arbeid (ufør eller arbeidsledig), langvarige helseproblemer, symptomer på psykiske plager, og ikke-heterofile. Rapportene har vist at alle disse kjennetegnene har signifikant lavere subjektiv livskvalitet enn den øvrige befolkningen. Basert på Barstad (2016; 2020) har vi inkludert variablene å være enslig (eller enslig forsørger), at man selv rapporterer at man opplever å ha liten økonomisk romslighet, og at man har ingen fortrolige.

I tråd med rapportens overordnede formål ser vi både på hvert kjennetegn for seg, en samlevariabel over hvor mange kjennetegn en person har, og kombinasjoner av to og to kjennetegn.



**Tabell 1.1 Utvalgte kjennetegn**

Kjennetegn	Beskrivelse	Publikasjon
Utsatte aldersgrupper	18-24 år 25-44 år	Livskvalitet i Norge 2021 (Støren & Rønning, 2021)
Lav utdanning	Grunnskole som høyeste fullførte utdanning	Livskvalitet i Norge 2021 (Støren & Rønning, 2021)
Lav inntekt	Personer som tilhører laveste inntektskvartil	Livskvalitet i Norge 2021 (Støren & Rønning, 2021)
Liten økonomisk romslighet	Personer som svarer at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	Barstad, 2016 og Barstad, 2020
Utenfor arbeid eller student	Student, ufør eller arbeidsledig	Livskvalitet i Norge 2021 (Støren & Rønning, 2021)
Enslig	Enslig eller enslig forsørger	Barstad, 2020
Langvarige helseproblemer	Personer som oppgir at de har helseproblemer eller sykdommer som har vart eller forventes å vare i minst 6 måneder, og hvor dette skaper begrensninger i å utføre hverdagsaktiviteter.	Livskvalitet i Norge 2021 (Støren & Rønning, 2021)
Symptomer på psykiske plager	Personer som skårer over terskelverdi på spørsmålsbatteriet HSCL-5	Livskvalitet i Norge 2021 (Støren & Rønning, 2021)
Ikke-heterofile	Personer som svarer at de har en annen seksuell orientering enn 'heterofil'	Livskvalitet i Norge 2021 (Støren & Rønning, 2021)
Ingen fortrolige	Personer som svarer at de ikke har noen de kan regne med ved personlige problemer	Barstad, 2016

## 1.5. Definisjoner

### Subjektiv livskvalitet: tilfredshet med livet

*Tilfredshet med livet:* Vi har spurt respondentene om å vurdere livet sitt på følgende måte: 'Alt i alt, hvor fornøyd er du med livet ditt for tiden?' Svaret blir oppgitt på en skala fra 0-10, hvor 0 er 'ikke fornøyd i det hele tatt' og 10 er 'svært fornøyd'. Svarene fremstilles som gjennomsnitt, og som andeler basert på en gruppering av lav/høy tilfredshet (svar mellom 0 og 5 angir en lav skåre/lav tilfredshet, og svar mellom 9 og 10 angir en høy skåre/høy tilfredshet).

### Kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet

*Utsatte aldersgrupper:* Personer i alder 18-24 eller 25-44 år, basert på alder ved inngangen til året undersøkelsene ble gjennomført.

*Lav utdanning:* Personer som har grunnskole eller lavere som høyeste utdanning. Basert på opplysninger om høyeste fullførte utdanning fra Nasjonal utdanningsdatabase, året før undersøkelsen.

*Lav inntekt:* Personer som tilhører laveste inntektskvartil. Inntektskvartilene inndeles etter inntekt etter skatt per forbruksenhet<sup>1</sup>. Vi har dermed fire inntektsgrupper; de som tilhører første kvartil (laveste 25 prosent av inntektsfordelingen), de som tilhører andre kvartil (nest laveste 25 prosent av inntektsfordelingen), de som tilhører tredje kvartil (nest høyeste 25 prosent av inntektsfordelingen) og de som tilhører fjerde kvartil (høyeste 25 prosent av inntektsfordelingen).

*Liten økonomisk romslighet:* personer som svarer at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes. Spørsmålet som er stilt er: 'Tenk på husholdningens samlede inntekt. Hvor lett

<sup>1</sup> *Inntekt per forbruksenhet:* For å kunne sammenligne husholdninger av ulik størrelse og sammensetning justeres husholdningens samlede inntekt etter skatt ved hjelp av ekvivalensskalaer. Husholdningsinntekten fordeles likt ut på alle husholdningsmedlemmer ved hjelp av forbruksvekter. Vi benytter EU sin ekvivalensskala. I denne skalaen gis første voksne husholdningsmedlem vekten 1, neste voksne får vekten 0,5 og barn får vekten 0,3. En barnefamilie med to voksne og to barn får sum forbruksvekter lik 2,1 og trenger derfor en inntekt som er 2,1 ganger så høy som inntekten til en enslig for å ha samme økonomiske velferdsnivå.

eller vanskelig er det for dere å få pengene til å strekke til i det daglige med denne inntekten?' og svaralternativene er: Svært vanskelig, Vanskelig, Forholdsvis vanskelig, Forholdsvis lett, Lett, Svært lett.

*Utenfor arbeid eller student:* Personer som ikke er i arbeid/jobber under 32 timer i uka og svarer at de hovedsakelig betrakter seg som student, ufør eller arbeidsledig.

*Enslig:* Personer som enten er enslige (er ikke gift eller samboer, og bor ikke med barn) eller enslige forsørgere (ikke gift eller samboer, men bor med barn). Basert på spørsmål om hvem man bor sammen med.

*Langvarige helseproblemer:* Personer som oppgir at de har helseproblemer eller sykdommer som har vart eller forventes å vare i minst 6 måneder, og hvor dette skaper begrensninger i å utføre hverdagsaktiviteter.

*Symptomer på psykiske plager:* Personer som har hatt symptomer på psykiske plager (angst og depresjon) siste 14 dager, defineres ut ifra svar på HSCL-5 (Hopkins Symptom Check List), som omfatter 5 spørsmål om i hvor stor grad man har vært plaget av følgende siste 14 dager: *nervøsitet eller indre uro, redsel eller engstelse, følelse av håpløshet med tanke på fremtiden, nedtrykthet eller tungsindighet og mye bekymret eller urolig*. Svar blir oppgitt på skalaen 'Ikke plaget' (1), 'Litt plaget' (2), 'Ganske mye plaget' (3) og 'Veldig mye plaget' (4), og det lages et gjennomsnitt av skårene på de fem spørsmålene. En skår på mer enn 2,0 er definert som terskel for symptomer på psykiske plager (angst og depresjonslignende problemer).

*Ikke-heterofile:* Basert på personers selvrappotering av sin seksuelle orientering, inndelt i tre grupper: heterofile, ikke-heterofile og vet ikke/vil ikke svare. Ikke-heterofile er personer som ikke svarte heterofil, men enten homofil, lesbisk, bifil, panfil, skeiv, aseksuell, flytende eller annen seksuell orientering, på spørsmål om hvilken kategori som beskriver deg.

*Ingen fortrolige:* Personer som svarer at de ikke har noen de kan regne med ved store personlige problemer. Spørsmålet som er stilt er: Hvor mange står deg så nær at du kan regne med dem hvis du får store personlige problemer? Regn også med nærmeste familie. Svaralternativene er: Ingen, 1 eller 2, 3 til 5, eller 6 eller flere.

## 2. Deskriptiv analyse av tilfredshet med livet for kombinasjoner av kjennetegn

Kristina Strand Støren og Håvard Bergesen Dalen

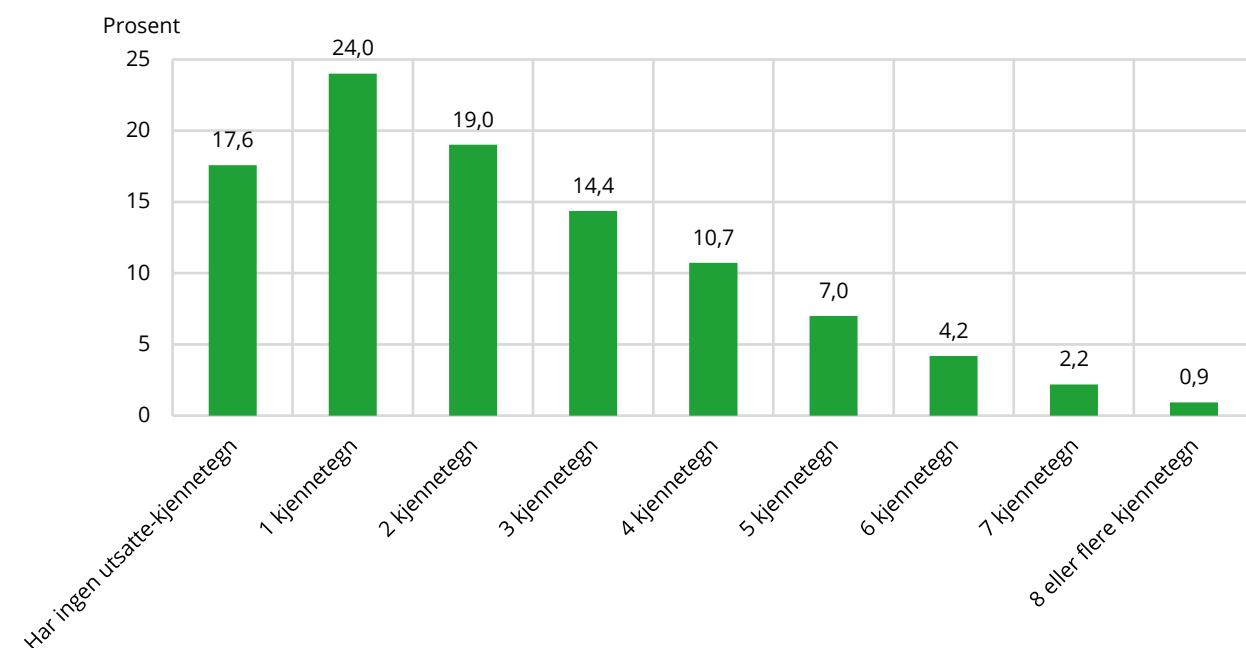
I dette kapittelet har vi samlet flere deskriptive analyser av kjennetegn assosiert med lav livskvalitet og deres tilfredshet med livet. Først ser vi på forekomst av kjennetegn. Deretter ser vi på utfallsvariabelen tilfredshet med livet, for befolkningen i alt og for de som tilhører ulikt antall og kombinasjoner av de ti kjennetegnene som er valgt ut til analysen.

### 2.1. Forekomst av kjennetegn assosiert med lav livskvalitet

Som en første analyse av hvordan ulike kjennetegn henger sammen med livskvalitet, har vi laget en samlevariabel for hvor mange kjennetegn assosiert med lav livskvalitet personer i befolkningen i alt faller inn under.

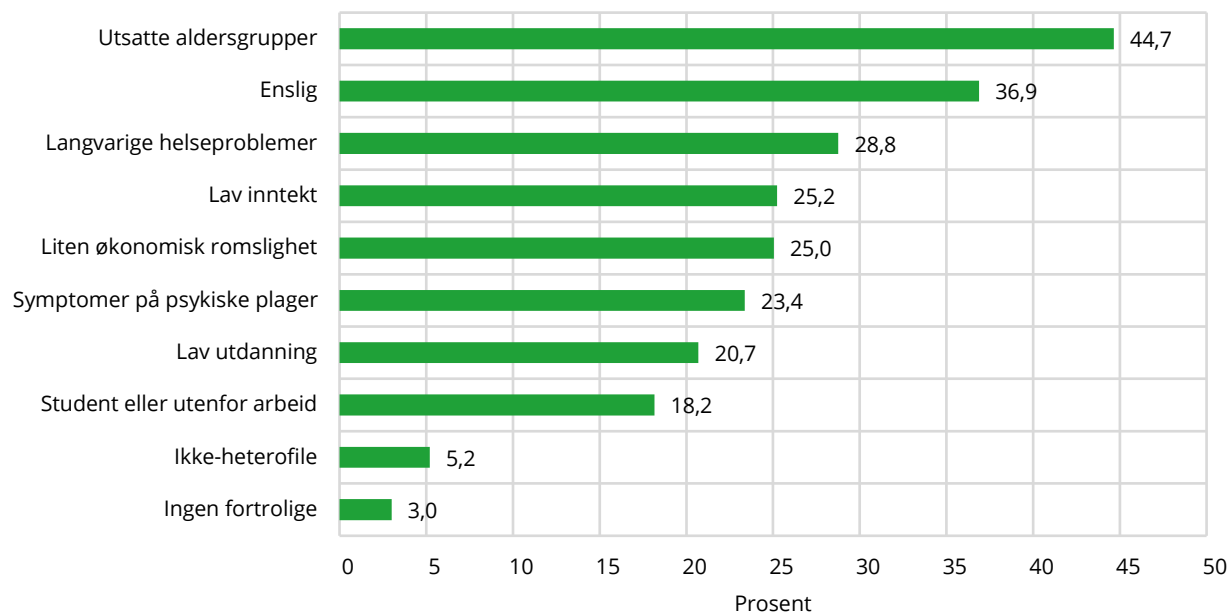
Figur 2.1 viser at et stort flertall i befolkningen, over 80 prosent, har en eller flere av de ti kjennetegnene assosiert med lavere livskvalitet. Bare 18 prosent av befolkningen har ingen av dem. Dette kan henge sammen med at en del av kjennetegnene utgjør store grupper i befolkningen. For eksempel er det en ganske stor andel som er i en utsatt aldersgruppe (45 %), som er enslig (37 %) eller som har langvarige helseproblemer (29 %). Figur 2.2 viser hvor stor andel av befolkningen som har de ulike kjennetegnene.

**Figur 2.1** Subjektiv livskvalitet, etter antall kjennetegn assosiert med lav livskvalitet. Prosent



Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.

24 prosent av befolkningen har bare ett kjennetegn. 58,4 prosent har to eller flere kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet. 14 prosent av befolkningen har 5 eller flere kjennetegn. Siden så mange personer har minst ett kjennetegn er det sannsynlig at det for enkelte grupper ikke er en sammenheng mellom å kun ha dette kjennetegnet og lavere tilfredshet med livet. Det kan hende at den lavere tilfredsheten som er forbundet med enkelte av kjennetegnene skyldes at personer som regel har flere kjennetegn i tillegg.

**Figur 2.2 Prosentandel kjennetegnene assosiert med lavere livskvalitet utgjør av befolkningen i alt**

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023

Tidligere analyser har vist at de med kjennetegnene i Figur 2.2 har signifikant lavere subjektiv livskvalitet enn den øvrige befolkningen (Støren, Rønning & Gram, 2020; Støren & Rønning, 2021; Barstad, 2020; Barstad 2016). Tidligere analyser gjort av SSB har imidlertid i liten grad sett på den gjennomsnittlige livskvaliteten for personer med ulikt antall kjennetegn assosiert med lav livskvalitet. I de neste kapitlene vil vi se nærmere på tilfredshet for personer med ulike kjennetegn hver for seg på en mer detaljert måte enn i tidligere rapporter, og på ulike kombinasjoner av disse kjennetegnene.

## 2.2. Tilfredshet med livet for befolkningen i alt og for personer som med ulikt antall kjennetegn

I det sammenslåtte datamaterialet fra 2022 og 2023 er den gjennomsnittlige tilfredsheten med livet i befolkningen i alt 6,8, og medianen 7. Figur 2.3 viser fordelingen av svar langs hele skalaen fra 0-10, mens Tabell 2.1 viser fordelingen av svar dersom man deler inn svarene i lav, middels og høy skår/tilfredshet.

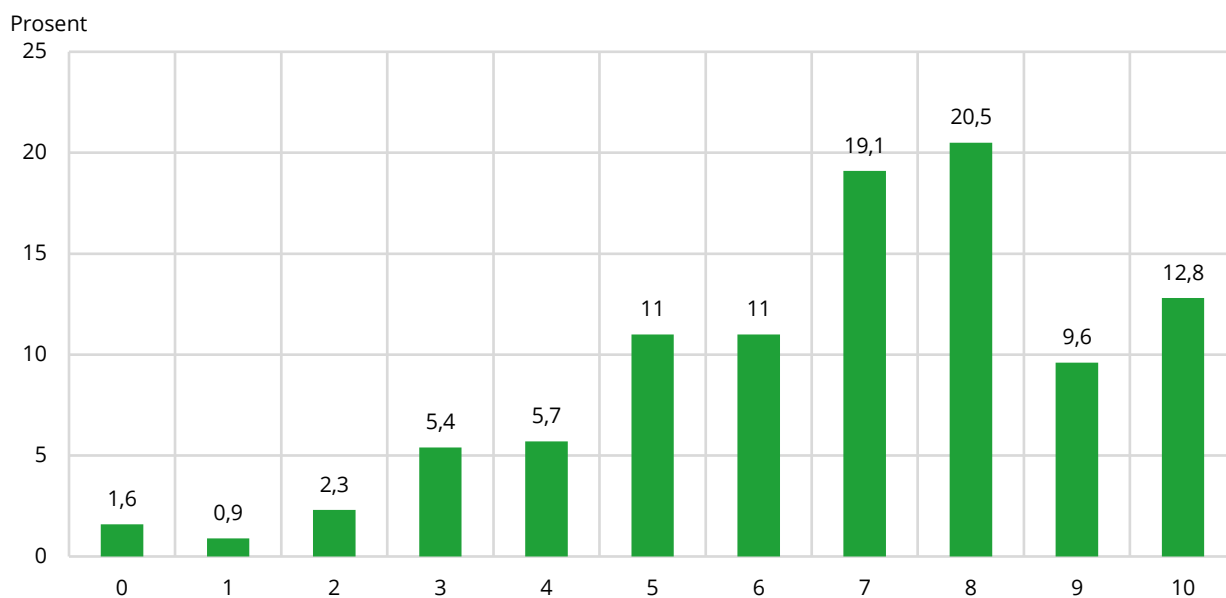
Figuren viser at det er en overvekt av skårer i den øvre enden av skalaen, med størst andel som svarer alternativ 7 og 8 (henholdsvis 19 og 20,5 prosent). Det er svært få som svarer et av de laveste alternativene, som 0 eller 1 (henholdsvis 1,6 og 0,9 prosent). Ser vi på inndelingen i høye/lave skårer i Tabell 2.1 er det 27 prosent i befolkningen i alt som kategoriseres med lav tilfredshet (skårer på mellom 0 og 5), mens 22 prosent kategoriseres med høy tilfredshet (skårer på 9-10).

Siden flertallet av befolkningen har minst ett kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet, ser vi nærmere på hvordan det å ha ulikt antall kjennetegn henger sammen med tilfredshet med livet.

Tabell 2.1 og figur 2.3 og 2.4 viser tilfredsheten for befolkningen i alt, personer som ikke har kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet, og for personer med ulikt antall kjennetegn. Vi sammenligner først de som har ulikt antall kjennetegn med den gjennomsnittlige tilfredsheten med livet for befolkningen i alt, som er 6,8. For personer som har 0, 1 eller 2 kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet var den gjennomsnittlige tilfredsheten høyere enn for befolkningen i alt (7,1-7,9 i gjennomsnittlig tilfredshet med livet). For personer som har 3 utsatte-kjennetegn så er den

gjennomsnittlige tilfredsheten noe lavere enn i befolkningen i alt (6,6). For personer med 4 eller flere utsatte-kjennetegn er den gjennomsnittlige tilfredsheten med livet lavere desto flere utsatte-kjennetegn man har. Dette viser at det i flere tilfeller er først når man har flere kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet at tilfredsheten med livet er lavere enn for befolkningen i alt. Samtidig, personer som kun har ett kjennetegn har ikke nødvendigvis lav tilfredshet dersom dette kjennetegnet for eksempel er lav utdanning, men at de har lav tilfredshet dersom dette kjennetegnet for eksempel er symptomer på psykiske plager.

**Figur 2.3 Fordeling av svar på spørsmål om tilfredshet med livet, 2022 og 2023. Prosent**



Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.

**Tabell 2.1 Tilfredshet med livet i befolkningen i alt og for personer som har ulikt antall utsatt-kjennetegn, 2022 og 2023. Gjennomsnitt, median og andel med lav/middels/høy skår**

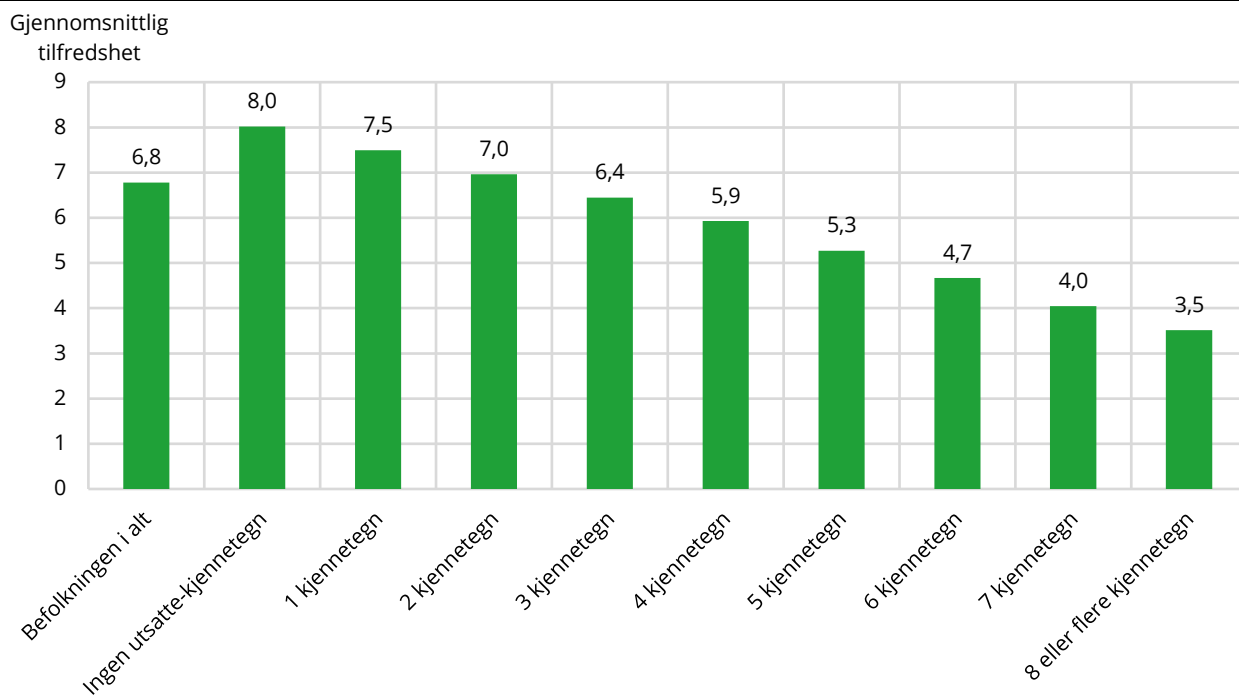
	Gjennomsnitt	Median	Andel med lav tilfredshet (0-5)	Andel med middels tilfredshet (6-8)	Andel med høy tilfredshet (9-10)
Befolkningen i alt	6,8	7	27,0	50,6	22,4
Ingen kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet	8,0	8	7,1	54,4	38,5
Har utsatt(e)-kjennetegn					
1 utsatt-kjennetegn	7,5	8	14,7	56,7	28,7
2 utsatte-kjennetegn	7,0	7	22,5	56,6	20,9
3 utsatte-kjennetegn	6,4	7	32,6	50,1	17,3
4 utsatte-kjennetegn	5,9	6	41,4	46,3	12,3
5 utsatte-kjennetegn	5,3	5	54,3	36,9	8,8
6 utsatte-kjennetegn	4,7	5	64,2	30,8	5,1
7 utsatte-kjennetegn	4,0	4	73,7	21,0	5,3
8 eller flere utsatte-kjennetegn	3,5	3	81,2	16,5	2,3

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023. Statistisk sentralbyrå

Dersom vi sammenligner de som har ett eller flere kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet med de som ikke har noen av de ti kjennetegnene som er valgt ut for denne rapporten, ser vi imidlertid også at alle som har ett eller flere kjennetegn har lavere gjennomsnittlig tilfredshet enn de som ikke har noen. Personer som ikke har noen utsatte-kjennetegn har en gjennomsnittlig tilfredshet på 8,0, og langt flere i denne gruppen har høy tilfredshet (38,5 %) enn blant personer som har 1 eller flere utsatte-kjennetegn. Bare 7 prosent har lav tilfredshet blant dem som ikke har noen av de ti kjennetegnene vi har sett på i denne rapporten.

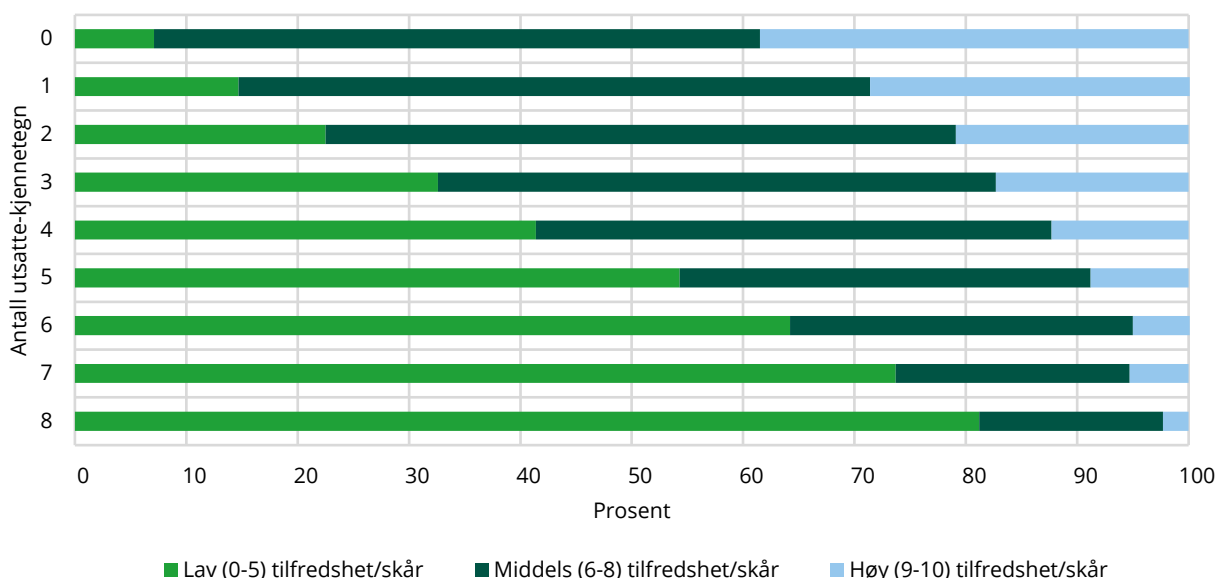
Ser vi på gruppene som har ulikt antall kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet, ser vi at tilfredsheten synker desto flere kjennetegn man har. Nedgangen i gjennomsnittlig tilfredshet med livet er omtrent like stor (-0,5) for hvert ekstra kjennetegn man har.

**Figur 2.4 Gjennomsnittlig tilfredshet med livet, etter antall kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet. 2022 og 2023**



Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.

**Figur 2.5 Fordeling av svar på spørsmål om tilfredshet med livet, etter antall kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet, 2022 og 2023. Prosent**



Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.

I Figur 2.5 ser vi også at andelen med høy tilfredshet synker, og andelen med lav tilfredshet øker, desto flere utsatte-kjennetegn man har. Sammenligner vi for eksempel gruppen som har 1 kjennetegn med dem som har 5 kjennetegn, er den gjennomsnittlige tilfredsheten 7,5 for dem som har ett

kjennetegn, og 5,3 for dem som har 5 kjennetegn. Andelen med høy tilfredshet er 29 prosent blant dem som har ett kjennetegn og 9 prosent for dem som har 5 kjennetegn, og andelen med lav tilfredshet er henholdsvis 15 og 54 prosent i de to gruppene. Dette samsvarer med tidligere analyser av velferdsproblemer og livskvalitet, som har vist at antall velferdsproblemer personer har henger sammen med tilfredshet med livet (Barstad, 2016).

Tallene viser at det å ha flere av de ti kjennetegnene er assosiert med tiltakende lavere livskvalitet. I neste nedkapittel ser vi nærmere på tilfredshet med livet for personer som har ett eller flere av de ti kjennetegnene, med fokus på forskjeller mellom de ulike kjennetegnene.

### 2.3. Tilfredshet med livet for ulike utsatte-kjennetegn

Tabell 2.2 viser gjennomsnittlig tilfredshet med livet for personer som har ulike kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet og hvordan de skiller seg fra den delen av befolkningen som ikke har noen av disse kjennetegnene. I denne tabellen er det ikke kontrollert for om personene kun har hvert enkelt kjennetegn eller om de har flere. Gruppene som sammenlignes i tabell 2.2 er derfor ikke gjensidig utelukkende.

**Tabell 2.2 Tilfredshet med livet for personer med utsatte-kjennetegn , og for de som ikke har noen utsatte-kjennetegn, gjennomsnitt**

Utsatt gruppe	Gjennomsnittlig tilfredshet med livet		
	Utsatt gruppe	Ingen utsatt gruppe	Differanse
Utsatte aldersgrupper	6,5	8,0	-1,5
Lav utdanning	6,3	8,0	-1,7
Lav inntekt	6,2	8,0	-1,8
Liten økonomisk romslighet	5,5	8,0	-2,5
Student eller utenfor arbeid	5,8	8,0	-2,2
Enslig	6,2	8,0	-1,8
Langvarige helseproblemer	5,8	8,0	-2,2
Symptomer på psykiske plager	4,8	8,0	-3,2
Ikke-heterofile	5,9	8,0	-2,1
Ingen fortrolige	4,6	8,0	-3,4

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023

For alle kjennetegnene er den gjennomsnittlige tilfredsheten signifikant lavere for personer som har kjennetegnet enn for personer som ikke har utsatte-kjennetegn, selv om differansen varierer fra gruppe til gruppe. For eksempel er tilfredsheten med livet for personer med symptomer på psykiske plager eller som ikke har noen fortrolige betydelig lavere enn for befolkningen som ikke har utsatte-kjennetegn (differanse i gjennomsnitt på henholdsvis -3,3 og -3,4), mens differansen er mindre for blant annet personer som er i en utsatt aldersgruppe eller som har lav utdanning (differanse i gjennomsnitt på henholdsvis -1,5 og -1,7).

Dette viser at personer med de ti ulike kjennetegnene vi har valgt ut i denne analysen har lavere tilfredshet med livet sammenliknet med personer som ikke har disse kjennetegnene. Dette er i tråd med funn i tidligere analyser som har vist at kjennetegnene vi har sett på i denne analysen er assosiert med signifikant lavere tilfredshet sammenliknet med øvrig befolkning (Støren, Rønning & Gram, 2020; Støren & Rønning, 2021). Det har tidligere i mindre grad blitt undersøkt om dette kan ha en sammenheng med at enkelte levekårsutfordringer eller å være utsatt for ulike forhold typisk sammenfaller, eller om hvert enkelt forhold alene er assosiert med lavere tilfredshet. For eksempel om det å være student eller utenfor arbeid eller å være i en utsatt aldersgruppe i seg selv er nok til at disse personene har lav tilfredshet, eller om det er at dette ofte kan sammenfalle med for eksempel lav utdanning, lav inntekt (for de i utsatt aldersgruppe) eller langvarige helseproblemer (for de som er student eller utenfor arbeid), og at det er dette som gjør at personer i utsatte aldersgrupper eller personer utenfor arbeid i gjennomsnitt har lavere tilfredshet.

Som en start på å besvare dette spørsmålet har vi i tabell 2.3 hentet ut gjennomsnittlig tilfredshet med livet for de samme kjennetegnene, men her har vi avgrenset datamaterialet til at det kun omfatter personer som har ett av de 10 kjennetegnene vi har valgt å se på. De ulike kjennetegnene er dermed gjensidig utelukkende, og vi vet at personer som for eksempel er i en utsatt aldersgruppe i denne tabellen ikke har flere andre kjennetegn. Med denne avgrensningen er noen av gruppene svært små. Det er for få personer som kun har ingen fortrolige, så det er ikke presentert tall for denne gruppen.

I denne tabellen ser vi at det for flere kjennetegn er tilstrekkelig å ha dette kjennetegnet alene for å ha lavere tilfredshet med livet enn de som ikke har et kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet. Dette gjelder personer i en utsatt aldersgruppe, med liten økonomisk romslighet, enslige, studenter eller personer som er student eller utenfor arbeid, som har langvarige helseproblemer eller symptomer på psykiske plager. For disse kjennetegnene er den gjennomsnittlige tilfredsheten med livet signifikant lavere enn for de som ikke har et kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet, selv om de kun har disse kjennetegnene alene. Det er verdt å legge merke til at personer som har symptomer på psykiske plager skiller seg ut med klart lavest gjennomsnittlig livskvalitet.

**Tabell 2.3 Tilfredshet med livet for personer med utsatte-kjennetegn avgrenset til personer som kun har ett kjennetegn, sammenlignet med dem som ikke har noen utsatte-kjennetegn, gjennomsnitt, 2022 og 2023**

Utsatt gruppe	Gjennomsnittlig tilfredshet med livet		Differanse
	Tilhører kun denne gruppen	Tilhører ingen utsatt gruppe	
Utsatte aldersgrupper	7,8 *	8,0	-0,2
Lav utdanning	7,9	8,0	-0,1
Lav inntekt	7,9	8,0	-0,1
Liten økonomisk romslighet	7,0 *	8,0	-1,0
Student eller utenfor arbeid	7,3 *	8,0	-0,7
Enslig	7,5 *	8,0	-0,5
Langvarige helseproblemer	7,2 *	8,0	-0,8
Symptomer på psykiske plager	5,5 *	8,0	-2,5
Ikke-heterofile	8,1	8,0	0,1
Ingen fortrolige	.	.	.

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023

\* statistisk signifikant differanse i livskvalitet fra de som ikke tilhører noen utsatt gruppe på  $p < 0.05$ -nivå.

For personer med de øvrige utsatte-kjennetegnene er ikke den gjennomsnittlige tilfredsheten med livet lavere enn for de som ikke har utsatt-kjennetegn, når vi avgrenser til personer som kun har dette kjennetegnet. Dette gjelder personer som enten bare har lav utdanning, bare har lav inntekt eller bare er skeiv (ikke-heterofil). Har man ingen flere kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet enn ett av disse så har man omtrent like høy tilfredshet med livet som befolkningen sett under ett. Ikke-heterofiles grad av tilfredshet samsvarer med funn i tidligere analyser, som viser at når man kontrollerer for alder, utdanning, yrkesaktivitet, inntekt og samliv, finner man ikke noen signifikant større sannsynlighet for lavere tilfredshet med livet blant ikke-heterofile enn i øvrig befolkning (Arnesen, 2024). For gruppen med lav inntekt er det heller ikke så overraskende at de ikke har lavere tilfredshet enn øvrig befolkning, siden det her utelukkes at de opplever sin økonomi som lite romslig. Dermed inkluderer denne tabellen kun personer med lav inntekt som til tross for dette opplever sin økonomi som relativt romslig.

Dette forteller oss at det kan være tilleggsproblemer/kombinasjoner med andre kjennetegn som gjør at tilfredsheten med livet er lavere for personer som enten har lav utdanning, har lav inntekt eller er ikke-heterofil.



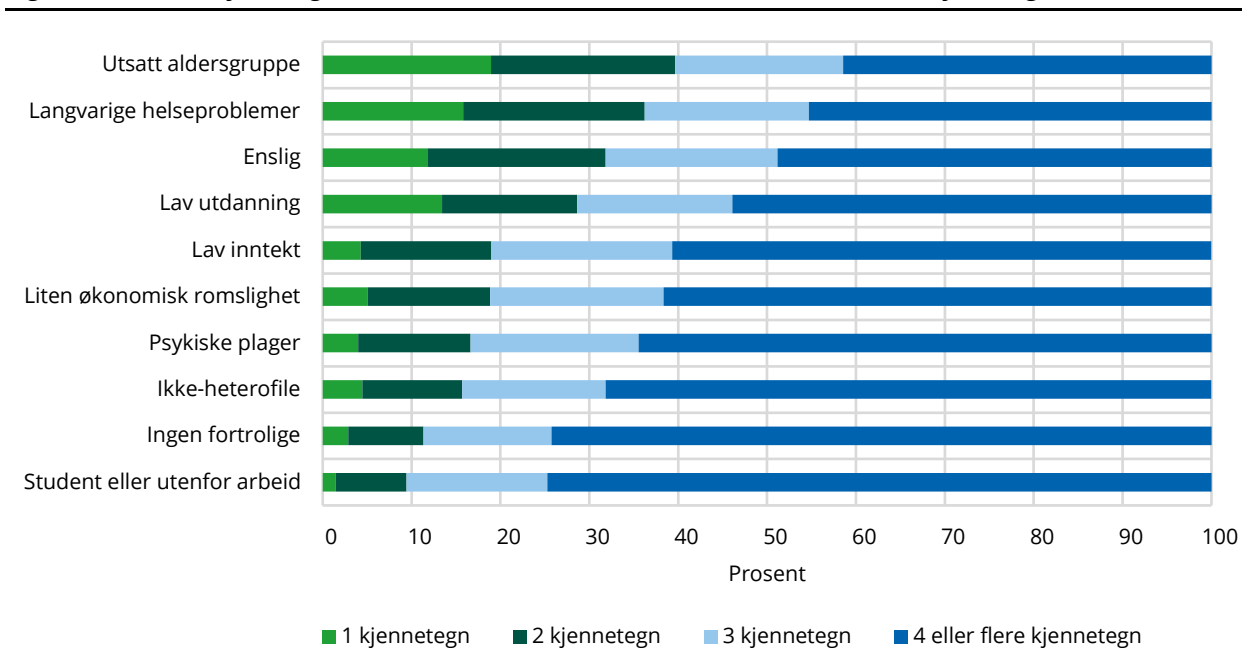
## 2.4. Hvem har flest kjennetegn på lav livskvalitet?

I denne analysen ser vi på antall kjennetegn man har basert på om man har et av de ti ulike kartlagte kjennetegnene. Vi deler her inn i fire grupper; de som har 1, 2, 3 eller 4 eller flere kjennetegn.

Figur 2.3 viser at det er variasjon i grad av overlapp mellom de ti kjennetegnene. Personer som er i en utsatt aldersgruppe (mellom 18 og 44 år) eller som har langvarige helseproblemer har høyest andel som bare har akkurat dette kjennetegnet (henholdsvis 19 og 16 prosent), og også lavest andel som har 4 eller flere utfordringer (henholdsvis 41 og 45 prosent). I motsatt ende ser vi at over 60 prosent har 4 eller flere kjennetegn blant personer som har lav inntekt eller opplever liten økonomisk romslighet, som har psykiske plager, er ikke-heterofile, ikke har noen fortrolige eller er studenter eller utenfor arbeid. Blant disse ser vi at over 60 prosent har 4 eller flere av de levekårsutfordringene vi ser på i rapporten. Som vi så i Figur 2.2 er alle disse assosiert med lavere tilfredshet med livet sammenlignet med gjennomsnittet i befolkningen i alt.

I tabell 2.3 så vi at det å ha lav utdanning, lav inntekt, eller å være ikke-heterofil alene ikke gir lav tilfredshet med livet, men i figur 2.6 ser vi at disse gruppene ofte sammenfaller med å ha flere kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet. For alle disse tre kjennetegnene har over halvparten av personene 4 eller flere utfordringer. Dette kan være med på å forklare hvorfor det å ha lav utdanning, lav inntekt, eller å være ikke-heterofil er assosiert med lavere tilfredshet med livet.

**Figur 2.6** Antall kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet man har, fordelt etter kjennetegn



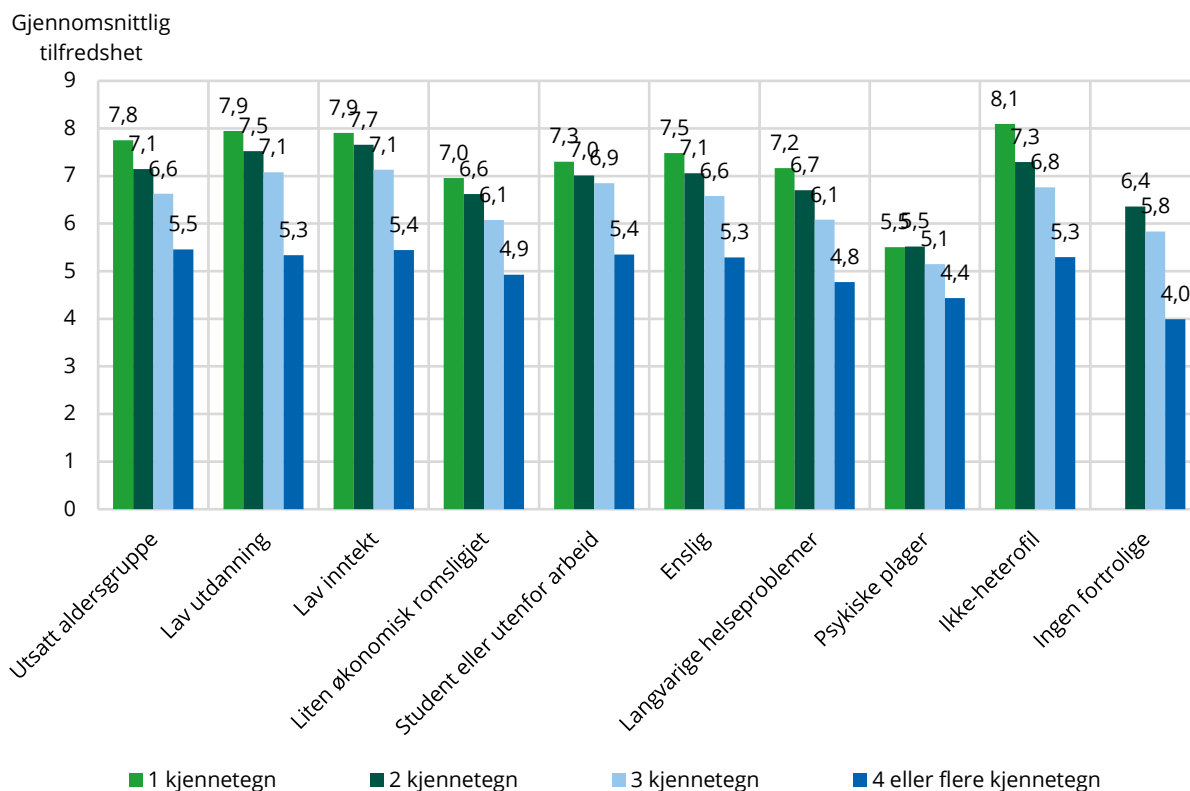
Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.7 viser tilfredsheten med livet for de samme gruppene som er presentert i Figur 2.6. Vi ser at den gjennomsnittlige tilfredsheten for de som kun har ett kjennetegn er svært ulik for de ulike kjennetegnene, hvor det for enkelte kjennetegn holder å kun ha dette for å ha lav tilfredshet, mens det for andre ikke er assosiert med lavere tilfredshet enn for personer som ikke har noen av kjennetegnene. Med andre ord er både *hvilke* kjennetegn man har og *hvor mange* kjennetegn man har, av betydning for livskvaliteten.

Figur 2.7 viser imidlertid at det for alle kjennetegnene medfører lavere tilfredshet med livet når kjennetegnet sammenfaller med flere og flere av de andre kjennetegnene. Det er likevel noe forskjell mellom hvor stor forskjell det er mellom å ha ett, to, tre eller 4 eller flere av kjennetegnene.

For psykiske plager er forskjellen mellom å ha dette alene og 4 eller flere kjennetegn relativt liten, med gjennomsnittlig tilfredshet med livet på henholdsvis 5,5 og 4,4. For andre grupper er forskjellen større. Dette gjelder blant annet ikke-heterofile, hvor de som ikke har noen av de andre kjennetegnene enn dette har en gjennomsnittlig tilfredshet med livet på 8,1, mens de som har 4 eller flere kjennetegn har en gjennomsnittlig tilfredshet på 5,3.

**Figur 2.7 Tilfredshet med livet etter kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet og hvor mange kjennetegn man har**



Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.

## 2.5. Hvilke kjennetegn sammenfaller?

Tabell 2.4 og 2.5 er krysstabeller over de som faller inn under og utenfor hver av de ti kjennetegnene vi har valgt å se på i denne rapporten, for å se hvordan kjennetegnene sammenfaller. Vi vet fra forrige delkapittel at det er variasjon i hvor stor grad det å ha ulike kjennetegn er assosiert med å ha flere andre kjennetegn. Tabellene under viser at det å ha hvert enkelt kjennetegn likevel er, med svært få unntak, relatert til større forekomst av å også ha de andre utsatte-kjennetegnene. Tabell 2.4 viser resultater for kjennetegnene utsatt aldersgruppe, lav utdanning, lav inntekt, liten økonomisk romslighet og utenfor arbeid.

Ser vi først på 'utsatt aldersgruppe', som omfatter personer i alder 18-44 år, så ser vi at 45 prosent også er enslig, 34 prosent har lav inntekt, 34 prosent har symptomer på psykiske plager og 32 prosent opplever at de har liten økonomisk romslighet. Gruppen 18-44 år har større andeler som har de andre kjennetegnene enn de som er 45 år eller eldre, med unntak av langvarige helseproblemer, som er mer utbredt blant de eldre enn i de under 45 år.

Blant de med lav utdanning, er nesten halvparten også i en utsatt aldersgruppe (49 %) og/eller er enslig (48 %). I overkant av en tredjedel blant de med lav utdanning har langvarige helseproblemer (39 %), liten økonomisk romslighet (37 %) og/eller lav inntekt (36 %). Overlappet med alle kjennetegn er større for de med lav utdanning enn de som ikke har lav utdanning.

Også blant dem med lav inntekt er overlappet med de andre kjennetegnene større enn for de som ikke har lav inntekt. Et flertall er i en utsatt aldersgruppe (60 %) og/eller enslig (60 %). Blant de som ikke har lav inntekt gjelder det samme henholdsvis 40 og 29 prosent. I underkant av halvparten av de med lav inntekt svarer at de også opplever liten økonomisk romslighet (44 %), mot 19 prosent blant de som ikke har lav inntekt. Om lag en tredjedel er student eller utenfor arbeid (35 %) eller har langvarige helseproblemer (35 %), mot henholdsvis 12 og 27 prosent blant dem som ikke har lav inntekt.

Blant dem som opplever at de har liten økonomisk romslighet er over halvparten i en utsatt aldersgruppe (57 %), og halvparten er enslige (51 %). I overkant av 40 prosent av dem har symptomer på psykiske plager (45 %), langvarige helseproblemer (42 %) eller lav inntekt (45 %).

Blant de som er student eller utenfor arbeid (som arbeidsuføre eller arbeidsledige), er nesten to av tre i en utsatt aldersgruppe (65 %), mange er enslige (59 %), og omtrent halvparten har langvarige helseproblemer (51 %), lav inntekt (49 %), psykiske plager (46 %).

**Tabell 2.4 Krysstabell over utsatte-kjennetegn, for utsatt aldersgruppe, lav utdanning, lav inntekt, liten økonomisk romslighet og personer utenfor arbeid, 2022 og 2023. Prosent**

	Utsatt aldersgruppe		Lav utdanning		Lav inntekt		Liten økonomisk romslighet		Student eller utenfor arbeid	
	Utsatt	Ikke utsatt	Utsatt	Ikke utsatt	Utsatt	Ikke utsatt	Utsatt	Ikke utsatt	Utsatt	Ikke utsatt
Utsatt aldersgruppe	100	.	49	44	60	40	57	41	14	59
Lav utdanning	23	19	100	.	30	18	30	18	27	18
Lav inntekt	34	18	36	22	100	.	45	19	30	23
Liten økonomisk romslighet	32	20	37	22	44	19	100	.	26	25
Student eller utenfor arbeid	10	50	41	30	38	30	33	32	100	.
Enslig	45	31	48	34	60	29	51	32	39	36
Langvarige helseproblemer	24	33	39	26	35	27	42	24	46	21
Psykiske plager	34	15	32	21	36	19	45	16	23	23
Ikke-heterofil	9	2	7	5	8	4	8	4	4	6
Ingen fortrolige	4	2	5	2	5	2	7	2	3	3
Antall svar	13 617	19 531	4 468	28 680	6 347	26 801	7 201	25 947	9 267	23 881

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.5 viser resultater for kjennetegnene enslig, langvarige helseproblemer, psykiske plager, ikke-heterofile og ingen fortrolige. Blant enslige er over halvparten også i en utsatt aldersgruppe (54 %). Omkring en tredjedel av de enslige har også lav inntekt (41 %), langvarige helseproblemer (32 %) eller psykiske plager (33 %).

Blant personer som har langvarige helseproblemer er 51 prosent studenter eller utenfor arbeid, og mer enn en tredjedel er i en utsatt aldersgruppe (37 %), er enslig (41 %), har psykiske plager (39 %) eller har liten økonomisk romslighet (37 %). Andelen som har flere kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet er større for de med langvarige helseproblemer enn for de som ikke har langvarige helseproblemer, bortsett fra overlappet med utsatt aldersgruppe, som er mindre for de som har helseproblemer enn for de som ikke har det.

For personer med psykiske plager, er et flertall også i en utsatt aldersgruppe (64 %). Omtrent halvparten har også langvarige helseproblemer (48 %), har liten økonomisk romslighet (48 %) eller er enslig (52 %).

I samlegruppen med ikke-heterofile er nesten tre av fire også i en utsatt aldersgruppe (75 %). Omkring halvparten er enslige (58 %) eller har psykiske plager (48 %). Over en tredjedel har langvarige helseproblemer (38 %) eller lav inntekt (41 %).

I gruppen som ikke har noen fortrolige er omkring seks av ti enslige (60 %), og opplever at de har liten økonomisk romslighet (59 %). Omkring halvparten er i en utsatt aldersgruppe (56 %) eller har symptomer på psykiske plager (53 %). Over en tredjedel har også langvarige helseproblemer (39 %) eller lav inntekt (45%).

**Tabell 2.5 Krysstabell over utsatte-kjennetegn, for enslige, personer med langvarige helseproblemer, psykiske plager, ikke-heterofile og personer som ikke har noen fortrolige, 2022 og 2023. Prosent**

	Enslig		Langvarige helseproblemer		Psykiske plager		Ikke-heterofil		Ingen fortrolige	
	Utsatt	Ikke utsatt	Utsatt	Ikke utsatt	Utsatt	Ikke utsatt	Utsatt	Ikke utsatt	Utsatt	Ikke utsatt
	Utsatt									
aldersgruppe	54	39	37	48	64	39	75	43	56	44
Lav utdanning	27	17	28	18	29	18	27	20	37	20
Lav inntekt	41	16	31	23	39	21	41	24	45	25
Liten										
økonomisk romslighet	35	20	37	20	48	18	36	24	59	24
Student eller utenfor arbeid	33	31	51	24	32	32	23	32	32	32
Enslig	100	.	41	35	52	32	58	36	60	36
Langvarige helseproblemer	32	27	100	.	48	23	38	28	39	28
Psykiske plager	33	18	39	17	100	.	48	22	53	23
Ikke-heterofil	8	4	7	5	11	4	100	.	7	5
Ingen fortrolige	5	2	4	3	7	2	4	3	100	.
Antall svar	10 757	22 391	9 016	24 132	6 939	26 209	1 552	31 596	787	32 361

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.

## 2.6. Tilfredshet med livet for ulike kombinasjoner av kjennetegn

Nå skal vi se nærmere på tilfredshet med livet for personer som har ulike kombinasjoner av kjennetegn. Dette gjøres gjennom to ulike analyser. Først gjennom en analyse av kombinasjoner av to og to kjennetegn, hvor det ikke avgrenses til hvor mange kjennetegn man har (tabell 2.6). Dette betyr at vi vet at gruppene omfatter personer som har begge de to kjennetegnene som krysses, men at de også kan ha flere kjennetegn. Gruppene er derfor delvis overlappende, og vi vet ikke om det er akkurat kombinasjonen av de to kjennetegnene som påvirker tilfredsheten, siden det kan ha sammenheng med at kombinasjonen er assosiert med flere kjennetegn. I den andre analysen er datamaterialet avgrenset til at man kun har de to kjennetegnene som er kombinert, og gruppene er da gjensidig utelukkende, samtidig som vi vet at personer ikke har flere av de andre kjennetegnene (tabell 2.8).

Ser vi på alle kombinasjoner i Tabell 2.6, ser vi at noen kombinasjoner peker seg ut med spesielt lav tilfredshet med livet. Dette gjelder de fleste kombinasjoner av psykiske plager eller ingen fortrolige med andre av kjennetegnene. Aller lavest tilfredshet ser vi for kombinasjonene psykiske plager og ingen fortrolige (3,3 i gjennomsnittlig tilfredshet med livet), langvarige helseproblemer og ingen fortrolige (3,4 i gjennomsnittlig tilfredshet) og ikke-heterofil og ingen fortrolige (3,6 i gjennomsnitt). Ser vi bort fra kombinasjoner med psykiske plager og ingen fortrolige, er det kombinasjonen av langvarige helseproblemer og liten økonomisk romslighet og kombinasjonen utsatt aldersgruppe og student/utenfor arbeid som har lavest tilfredshet (4,8 i gjennomsnitt).

I motsatt ende er kombinasjonene lav utdanning og student/utenfor arbeid, og enslig og utsatt aldersgruppe de to kombinasjonene som har høyest gjennomsnittlig tilfredshet (henholdsvis 6,1 og

6,0 i gjennomsnitt), selv om også disse har signifikant lavere tilfredshet enn personer som ikke har noen av kjennetegnene vi har inkludert.

**Tabell 2.6 Gjennomsnittlig tilfredshet med livet, for hvert utsatte-kjennetegn i alt (i grått) og kombinasjoner av utsatte-kjennetegn, gjennomsnitt**

	Utsatt alders- gruppe	Lav utdanning	Lav inntekt	Liten økonomisk romslighet	Student/ utenfor arbeid	Enslig	Langvarige helse- problemer	Psykiske plager	Ikke- heterofil	Ingen fortrolige
Utsatt aldersgruppe	6,5	5,8	6,1	5,5	4,8	6,0	5,3	4,9	5,8	4,4
Lav utdanning	5,8	6,3	5,8	5,2	6,1	5,8	5,4	4,4	5,3	4,1
Lav inntekt	6,1	5,8	6,2	5,3	5,8	5,9	5,2	4,6	5,6	4,6
Liten økonomisk romslighet	5,5	5,2	5,3	5,5	5,0	5,1	4,8	4,3	5,0	4,1
Student / utenfor arbeid	4,8	6,1	5,8	5,0	6,7	5,9	5,6	4,2	5,0	4,1
Enslig	6,0	5,8	5,9	5,1	5,9	6,2	5,1	4,4	5,5	4,2
Langvarige helseproblemer	5,3	5,4	5,2	4,8	5,6	5,1	5,8	4,3	5,1	3,4
Psykiske plager	4,9	4,4	4,6	4,3	4,2	4,4	4,3	4,8	4,6	3,3
Ikke-heterofil	5,8	5,3	5,6	5,0	5,0	5,5	5,1	4,6	5,9	3,6
Ingen fortrolige	4,4	4,1	4,6	3,9	4,1	4,2	3,4	3,3	3,6	4,6

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.

For alle kjennetegnene er tilfredsheten med livet omtrent lik eller lavere for de fleste kombinasjoner med andre kjennetegn enn for kjennetegnet alene. Ser vi for eksempel på personer som opplever liten økonomisk romslighet, er deres tilfredshet med livet i alt 5,5. For personer som også er i en utsatt aldersgruppe er tilfredsheten den samme, mens den er noe lavere dersom liten økonomisk romslighet kombineres med lav inntekt (tilfredshet på 5,3) eller lav utdanning (tilfredshet på 5,2). Tilfredsheten med livet synker videre for kombinasjonene av å ha liten økonomisk romslighet og det å være enslig (5,1), liten økonomisk romslighet og det å være student/utenfor arbeid eller å være ikke-heterofil (5,0), liten økonomisk romslighet og å ha langvarige helseproblemer (4,8), og som beskrevet over ser vi lavest tilfredshet for kombinasjoner med psykiske plager (4,3) og ingen fortrolige (3,9).

De kombinasjonene som i tabell 2.6 har aller lavest tilfredshet er personer med psykiske plager og som mangler fortrolige (3,3 i gjennomsnittlig tilfredshet med livet), langvarige helseproblemer og ingen fortrolige (3,4 i gjennomsnittlig tilfredshet) og ikke-heterofil og ingen fortrolige (3,6 i gjennomsnitt). Ser vi bort fra kombinasjoner med psykiske plager og ingen fortrolige, er det kombinasjonen av langvarige helseproblemer og liten økonomisk romslighet og kombinasjonen utsatt aldersgruppe og student/utenfor arbeid som har lavest tilfredshet (4,8 i gjennomsnitt). Disse funnene illustreres i figur 2.8–2.10, og beskrives nærmere i de neste underkapitlene.

### Kombinasjon av å mangle fortrolige og ha langvarige helseproblemer

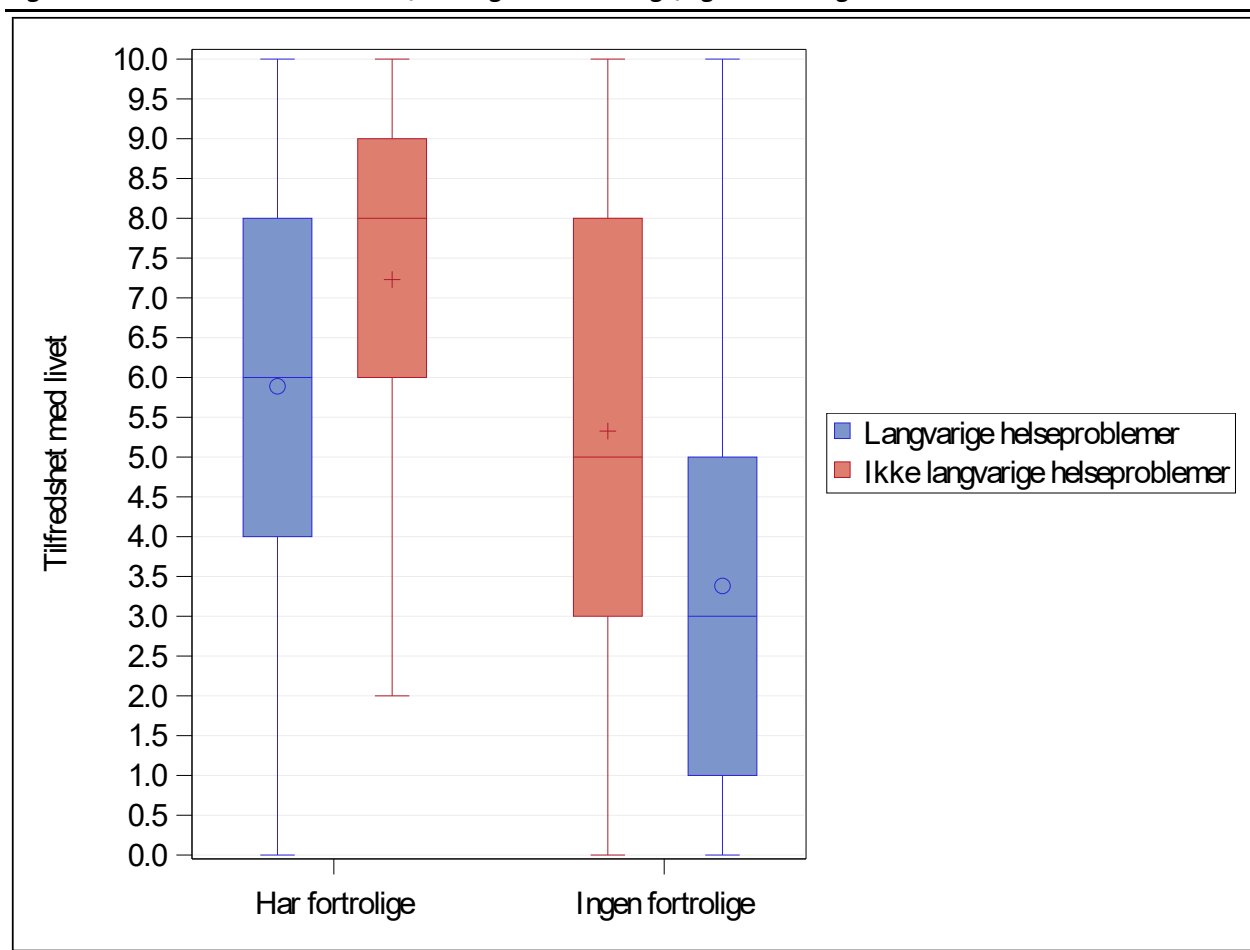
Figur 2.8 viser livskvalitet etter sosial (å ha/ikke ha fortrolige) og helsemessig utsatthet (langvarige helseproblemer eller ikke). Figuren har fire søyler som representerer fire ulike grupper: Personer som har begge utsatt-kjennetegn (ingen fortrolige og langvarige helseproblemer, blå søyle til høyre), personer som bare har ett kjennetegn, enten at de har ingen fortrolige (rød søyle, til høyre), eller har langvarige helseproblemer (blå søyle, til venstre), og personer som ikke har noen av kjennetegnene (rød søyle, til venstre).

Prikkene i søylene viser gjennomsnittlig livskvalitet. Den horisontale streken i søylene viser medianen, undersiden av søylen viser nedre kvartil, og oversiden av søylen viser øvre kvartil. Strekene som løper ut fra søylene, viser minimum- og maksimumsvar.

Vi ser at personer som ikke har noen av kjennetegnene, altså at de har fortrolige og ikke er utsatt helsemessig (rød søyle, til venstre) har høyest gjennomsnittlig livskvalitet av de fire gruppene, med 7,3. Personer som har ett av kjennetegnene har noe lavere tilfredshet med livet, men det er noe forskjell basert på hvilket område de er utsatt. For de som kun har langvarige helseproblemer, er den gjennomsnittlige tilfredsheten på 6,0. Blant personer som kun har ingen fortrolige er gjennomsnittlig tilfredshet med livet lavere, 5,3. Aller nederst finner vi personer som har begge kjennetegn, at de både ikke har fortrolige og er utsatt helsemessig: i denne gruppen er gjennomsnittlig livskvalitet 3,5.

I sum ser vi at utsatthet, enten det gjelder helse eller sosiale relasjoner, er assosiert med lavere livskvalitet, og når disse forholdene samvirker er opplevd livskvalitet særlig lav.

**Figur 2.8 Livskvalitet, etter sosial (fortrolige/ikke fortrolige) og helsemessig utsatthet. 2022-2023**

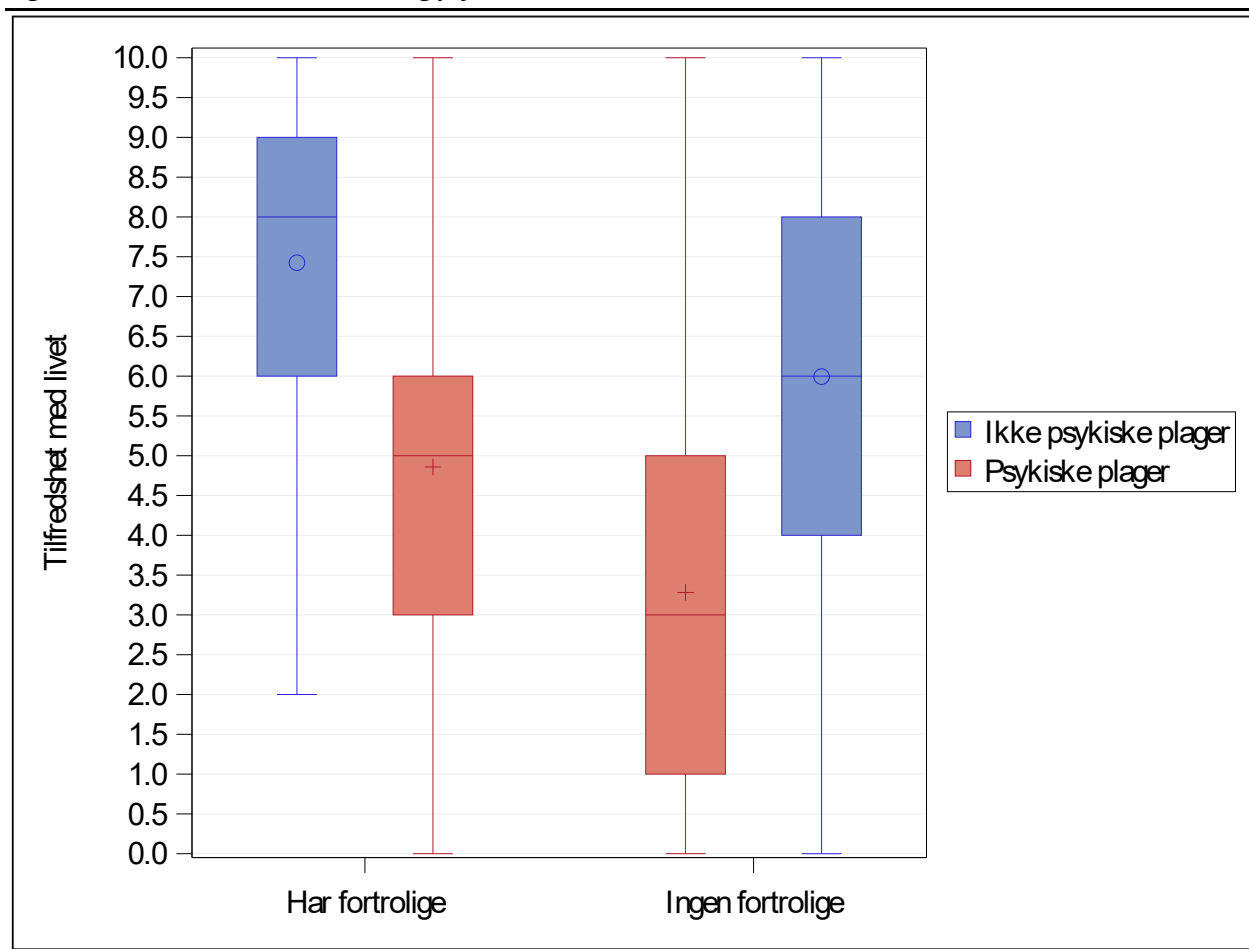


Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.

### Kombinasjon av å mangle fortrolige og ha symptomer på psykiske plager

Figur 2.9 er laget på samme måte som figur 2.8 (se beskrivelse i forrige delkapittel), men her kombineres kjennetegnene å ha ingen fortrolige med å ha symptomer på psykiske plager. Søylene viser grupper som enten har ingen av kjennetegnene, ett av dem, eller begge. Gruppen med lavest livskvalitet i figur 2.9 er personer som har begge kjennetegn, at de både mangler fortrolige og har symptomer på psykiske plager. Denne gruppen er representert i den røde søylen til høyre i figur 2.9, og har en gjennomsnittlig tilfredshet med livet på 3,3. Vi ser at for denne gruppen, som har to kjennetegn på lav livskvalitet, er det særlig den psykiske helsen som assosieres med lav livskvalitet. Gruppen som kun har symptomer på psykiske plager, er den gjennomsnittlige tilfredsheten med livet 4,9, mens den for de som kun mangler fortrolige er 6. Har man ingen av kjennetegnene er den gjennomsnittlige tilfredsheten 7,5.

Figur 2.9 Livskvalitet, etter sosial og psykisk utsatthet. 2022-2023

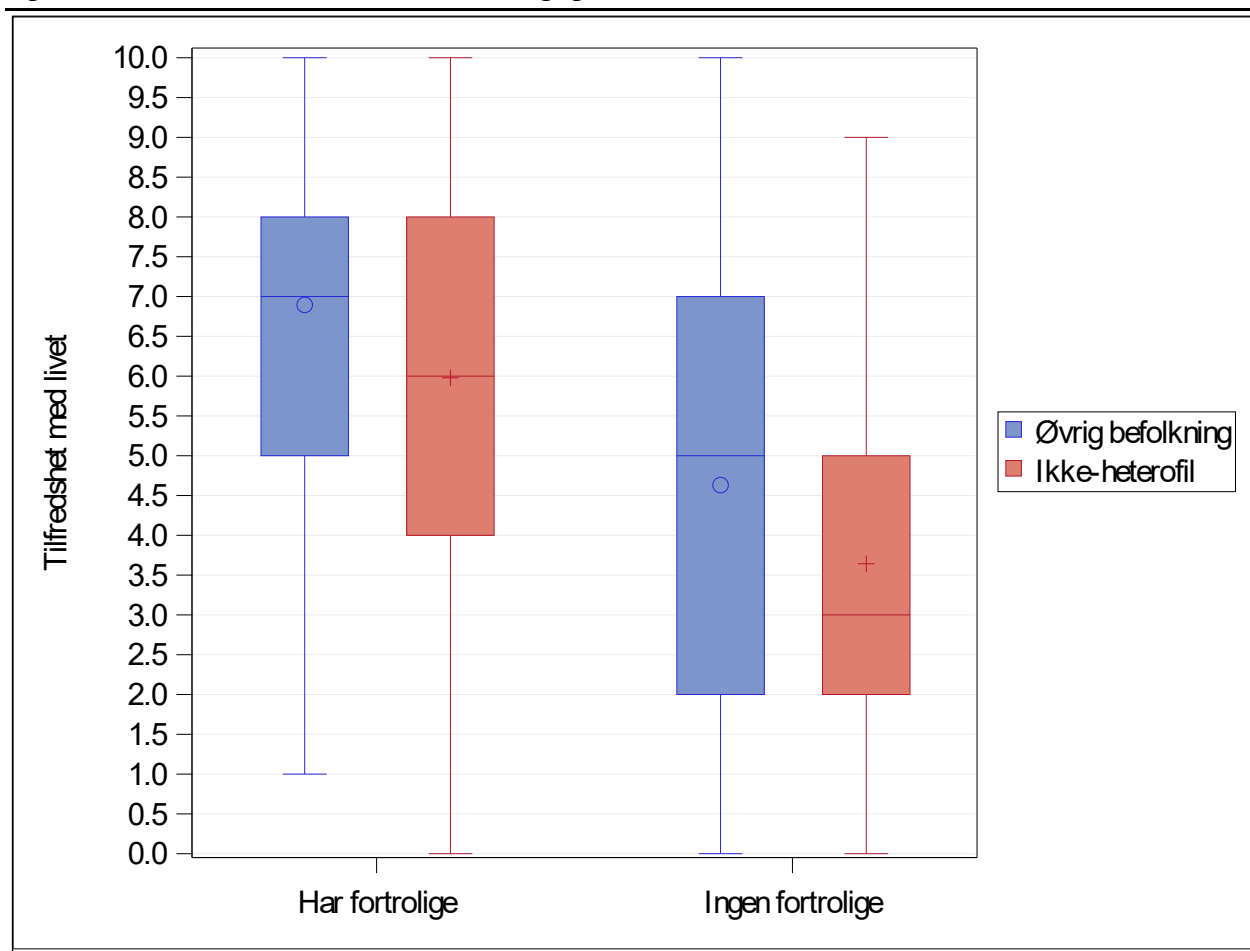


Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.

### Kombinasjon av å mangle fortrolige og være ikke-heterofil

Figur 2.10 viser resultater for ikke-heterofile og personer som mangler fortrolige. Personer som innehar begge disse kjennetegnene har en gjennomsnittlig livskvalitet på 3,6 (rød søyle til høyre i figur 2.10). Medianen for denne gruppen er 3, noe som indikerer at mange i denne gruppen skårer lavt på livskvalitet. Sammenligner vi med de som kun har kjennetegnet ikke-heterofile, ser vi at medianen og gjennomsnittet er mye høyere, og mer eller mindre identisk (henholdsvis 6 og 5,9). Et viktig spørsmål er hvorfor ikke-heterofile som mangler fortrolige skiller seg fra øvrig befolkning som mangler fortrolige – når vi i tillegg vet at ikke-heterofile ikke skiller seg fra øvrig befolkning i tilfredshet når vi ser på det kjennetegnet alene? En mulig forklaring kan være at følelsen av utenforskap, som sannsynligvis inntreffer hvis man mangler meningsfulle sosiale relasjoner, forsterkes når man i kraft av å være ikke-heterofil allerede er en minoritetsgruppe i samfunnet. Det kan også være at ikke-heterofile og øvrig befolkning mangler fortrolige av ulike årsaker; hvis det at man er ikke-heterofil er en direkte årsak til at man mangler fortrolige, kan disse to faktorene samvirke og kanskje forsterke hverandre. Det er viktig å påpeke at denne analysen bygger på tverrsnittsdata, så denne typen mulige forklaringer og fortolkninger av tallene kan ikke empirisk bevises; de kan bare antas.

**Figur 2.10 Livskvalitet, etter seksuell orientering og sosial utsatthet. 2022-2023**



Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.

Vi har i denne delen av analysen sett på livskvalitet blant personer som har kombinasjoner av to og to av de ti kjennetegnene vi har tatt for oss i denne rapporten, men hvor vi også har tillatt at de kan ha andre kjennetegn i tillegg til de to som kombineres i analysene. For å inkludere informasjon om i hvor stor grad de ulike kombinasjonene er assosiert med å ha flere kjennetegn i tillegg, har vi hentet ut andelen i hver gruppe som tilhører 4 eller flere kjennetegn i alt (altså 2 eller flere kjennetegn i tillegg til de to som er kombinert). Resultatene vises i tabell 2.7.

**Tabell 2.7 Andel som har 4 eller flere kjennetegn, for ulike kombinasjoner av kjennetegn. Prosent**

	Utsatt aldersgruppe	Lav utdanning	Lav inntekt	Liten økonomisk romslighet	Student/utenfor arbeid	Enslig	Langvarige helseproblemer	Psykiske plager	Ikke-heterofil	Ingen fortrolige
Utsatt aldersgruppe	78	73	74	85	66	73	75	79	85	
Lav utdanning	78	83	86	90	79	73	90	90	90	
Lav inntekt	73	83	85	92	74	84	92	92	92	
Liten økonomisk romslighet	74	86	85	94	82	81	86	93	90	
Student/utenfor arbeid	85	90	92	94	91	78	94	98	97	
Enslig	66	79	74	82	91	73	85	85	87	
Langvarige helseproblemer	73	73	84	81	78	73	78	88	93	
Psykiske plager	75	90	92	86	94	85	78	92	93	
Ikke-heterofil	79	90	92	93	98	85	88	92	91	
Ingen fortrolige	85	90	92	90	97	87	93	93	91	

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.



For noen kombinasjoner har nesten alle 4 eller flere kjennetegn. Dette gjelder for eksempel de som er student/utenfor arbeid og ikke-heterofil (98 %), de som er student/utenfor arbeid og har ingen fortrolige (97 %). Generelt er andelen høye for kombinasjoner som innebærer å være student/utenfor arbeid, ikke-heterofile og personer som har ingen fortrolige. Andelen som har 4 eller flere kjennetegn er lavest for kombinasjoner av ulike kjennetegn med utsatt-kjennetegnet å være ung.

### Tilfredshet med livet for kombinasjoner av kjennetegn, med avgrensning om at man kun tilhører de to kategoriene

Her ser vi nærmere på den gjennomsnittlige livskvaliteten for kombinasjonene vist i tabell 2.6, med den forskjell at vi i her begrenser kryssningene til å være gjensidig utelukkende: det vil si, vi vet at personene ikke har andre av de ti kjennetegnene som er assosiert med lavere livskvalitet enn kombinasjonene som er presentert. Resultatene fra denne analysen er presentert i tabell 2.8. På diagonalen hvor variablene krysses med seg selv vises tilfredsheten med livet for personer som kun har hvert enkelt kjennetegn alene. Avgrensningene av datamaterialet gjør at en del av gruppene er små. Det er derfor flere kombinasjoner det ikke er presentert resultater for, og flere som har mer usikre tall.

Vi ser av tabell 2.8 at de fleste utsatte grupper har høyere tilfredshet med livet hvis de bare tilhører én utsatt gruppe enn hvis de tilhører flere. Det er noen unntak i tabellen, men de fleste av disse er ikke statistisk signifikante. For eksempel kan vi se at gruppene med bare lav utdanning eller bare lav inntekt har lavere gjennomsnittlig tilfredshet (7,9 i gjennomsnitt) med livet enn for gruppen som både har lav utdanning og inntekt (8,4 i gjennomsnitt), men gruppene er her så små at forskjellen ikke er statistisk signifikant.

**Tabell 2.8 Gjennomsnittlig tilfredshet med livet, for personer som kun har ett kjennetegn (i grått), og for kombinasjoner av kjennetegn (for de som kun har de to kjennetegnene), 2022 og 2023 gjennomsnitt**

	Utsatt alders- gruppe	Lav utdanning	Lav inntekt	Liten økonomisk romslighet	Student/ utenfor arbeid	Enslig	Langvarige helse- problemer	Psykiske plager	Ikke- heterofil	Ingen fortrolige
Utsatt aldersgruppe	7,8	7,7	7,9	6,9	7,3†	7,1	7,2	6,0	7,8	
Lav utdanning	7,7	7,9	8,4†	7,0†		7,7	7,4			
Lav inntekt	7,9	8,4†	7,9	6,9†		7,7	7,1†			
Liten økonomisk romslighet	6,9	7,0†	6,9†	7,0		6,6	6,4	4,9†		
Student/ utenfor arbeid	7,3†				7,3		6,9			
Enslig	7,1	7,7	7,7	6,6		7,5	6,7	5,1	7,4†	
Langvarige helseproblemer	7,2	7,4	7,1†	6,4	6,9	6,7	7,2	5,1		
Psykiske plager	6,0			4,9†		5,1	5,1	5,5		
Ikke-heterofil	7,8					7,4†			8,1	
Ingen fortrolige										

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023, Statistisk sentralbyrå.

† mindre grupper på mellom 50 og 99 personer, som medfører mer usikre tall

### 3. Regresjoner/videre analyse

*Hanna Stangebye Arnesen og Håvard Bergesen Dalen*

For å undersøke om sammenhengene mellom de ulike kjennetegnene og livskvalitet faktisk skyldes å ha de kjennetegnene vi studerer (f.eks. lav utdanning) og ikke er spuriøse (det vil si tilfeldige), gjennomfører vi et sett med regresjonsanalyser. Fordelen med regresjonsanalyser er at man kan se på flere faktorer som bidrar med å forklare livskvalitet samtidig; kort sagt, man tar hensyn til flere kjennetegn i en og samme analyse.

Analysen er delt inn i to deler. I den første delen ser vi på sannsynligheten for å tilhøre gruppen med lav livskvalitet hvis man har kjennetegnene vi har tatt for oss tidligere i rapporten: utsatte aldersgrupper, lav utdanning, lav inntekt, økonomisk romslighet, status på arbeidsmarkedet, familie-situasjon (enslige versus ikke-enslige), helseproblemer, psykiske plager, seksuell orientering og sosiale relasjoner. Hensikten med denne analysen er å se om assosiasjonene til lav livskvalitet for de ulike kjennetegnene vedvarer når alle sammenhengene ses i lys av hverandre. Den andre delen bygger videre på den første delen, men har et mer eksplorativt preg: vi studerer om betydningen av ett kjennetegn på lav livskvalitet er betinget av et annet kjennetegn: det vil si, vi undersøker forekomsten av statiske samvariasjoner. Vi ser på to ulike konstellasjoner av kjennetegn: i) alder og økonomisk romslighet og ii) inntekt og sosiale relasjoner.

#### 3.1. Del 1: Pålitelighetsanalyse

##### Om analysemetoden

Logistisk regresjon er en metode som modellerer sannsynligheten for at en hendelse inntreffer, for eksempel lav tilfredshet med livet, som en funksjon av ulike variabler. Logistisk regresjon gjør det mulig å si om det i snitt er større eller mindre sannsynlighet for å ha lav tilfredshet med livet når det kontrolleres for andre faktorer som kan ha betydning for livskvaliteten.

Tilfredshet med livet er delt inn i tre grupper. De med lav tilfredshet, middels tilfredshet og høy tilfredshet. Svar fra 0 – 5 angir lav tilfredshet.

Livskvalitetsundersøkelsen er en tverrsnittsundersøkelse og følger ikke de samme personene over tid. Det gjør at vi ikke kan si noe om kausalitet, altså årsak og virkning.

##### Talking av oddsrate

Odds er sannsynligheten for at en hendelse inntreffer i forhold til sannsynligheten for at den ikke inntreffer. Oddsraten er forholdet mellom to odds.

Oddsraten regnes ut ved at oddsen for at en hendelse inntreffer i en gruppe deles på oddsen for at det inntreffer i en annen gruppe. Oddsraten er alltid positiv og verdien 1 betyr at oddsen for at hendelsen inntreffer er lik i begge gruppene. Jo sterkere sammenhengen mellom de to hendelsene er, desto større er forskjellene mellom de to oddsene, og desto høyere er oddsraten.

#### 3.2. Sammenhengen mellom livskvalitet og utsatte grupper

Figur 3.1 og 3.2 viser resultatet av to forskjellige logistiske regresjonsanalyser. En logistisk regresjonsanalyse er en statistisk analyseteknikk som benyttes for å studere sammenhengen mellom flere egenskaper på samme tid. I disse analysene er vi opptatt av hvordan variasjonene i tilfredshet med livet kan forklares av variasjonen i andre egenskaper, slik som utdanningsnivå, helse og samliv. I analysen er det en referansekategori for hver av de ulike utsatt-gruppene. Det betyr at vi sammenligner sannsynligheten for å ha lav livskvalitet i utsatte aldersgruppe (de mellom 18 og 45)

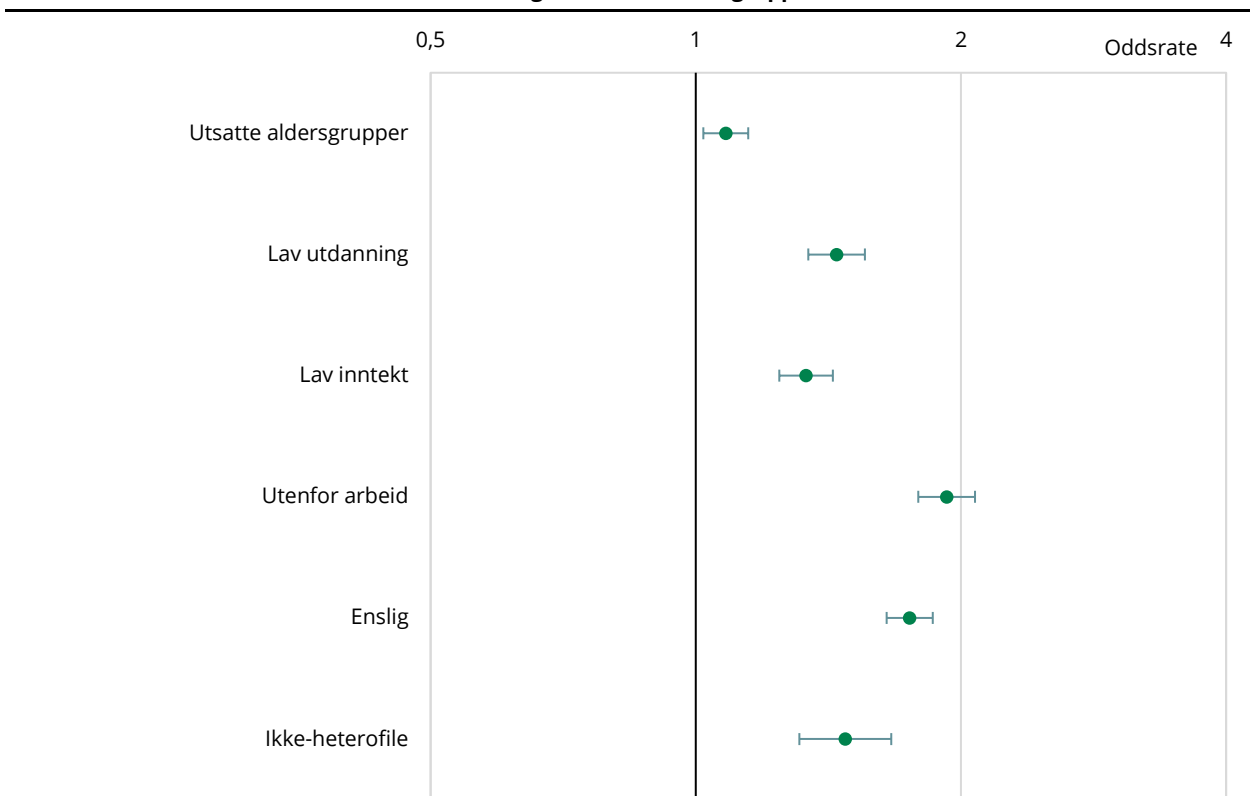
med sannsynligheten for å ha lav livskvalitet i gruppen med de som er eldre enn 45 år. Det samme prinsippet gjelder for alle kjennetegnene. Denne sammenligningen er vist som oddsrate.

Oddsraten er vist som en grønn prikk. Strekene som går ut fra prikken er konfidensintervaller. Når konfidensintervallene krysser den vertikale linjen som markerer hvor oddsraten er 1, er ikke sammenhengen statistisk signifikant.

I den første analysen har vi inkludert kjennetegnene utsatte aldersgrupper, lav utdanning, lav inntekt, student/utenfor arbeid, enslig og ikke-heterofile. Her ser vi at de utsatte i alle kjennetegnene har større sannsynlighet for å ha lav livskvalitet (skåre 0 – 5), selv når vi tar høyde for hvordan de andre kjennetegnene innvirker på livskvalitet. Det er altså en signifikant forskjell i livskvalitet, hvor de som (for eksempel) er student/utenfor arbeid har en signifikant høyere sannsynlighet for å ha lav tilfredshet med livet sammenlignet med de som ikke er student/utenfor arbeid.

Selv om de som er under 45 har statistisk signifikant høyere sannsynlighet for å ha lav tilfredshet med livet sammenlignet med de over 45, er forskjellen liten. Oddsraten er rett over 1, som betyr at oddsen for lav tilfredshet med livet er ganske lik for begge gruppene.

**Figur 3.1 Sammenheng mellom lav tilfredshet med livet og et utvalg av kjennetegn. Oddsrate med 95% konfidensintervaller. Referansekategori er tilsvarende gruppe som ikke er utsatt**



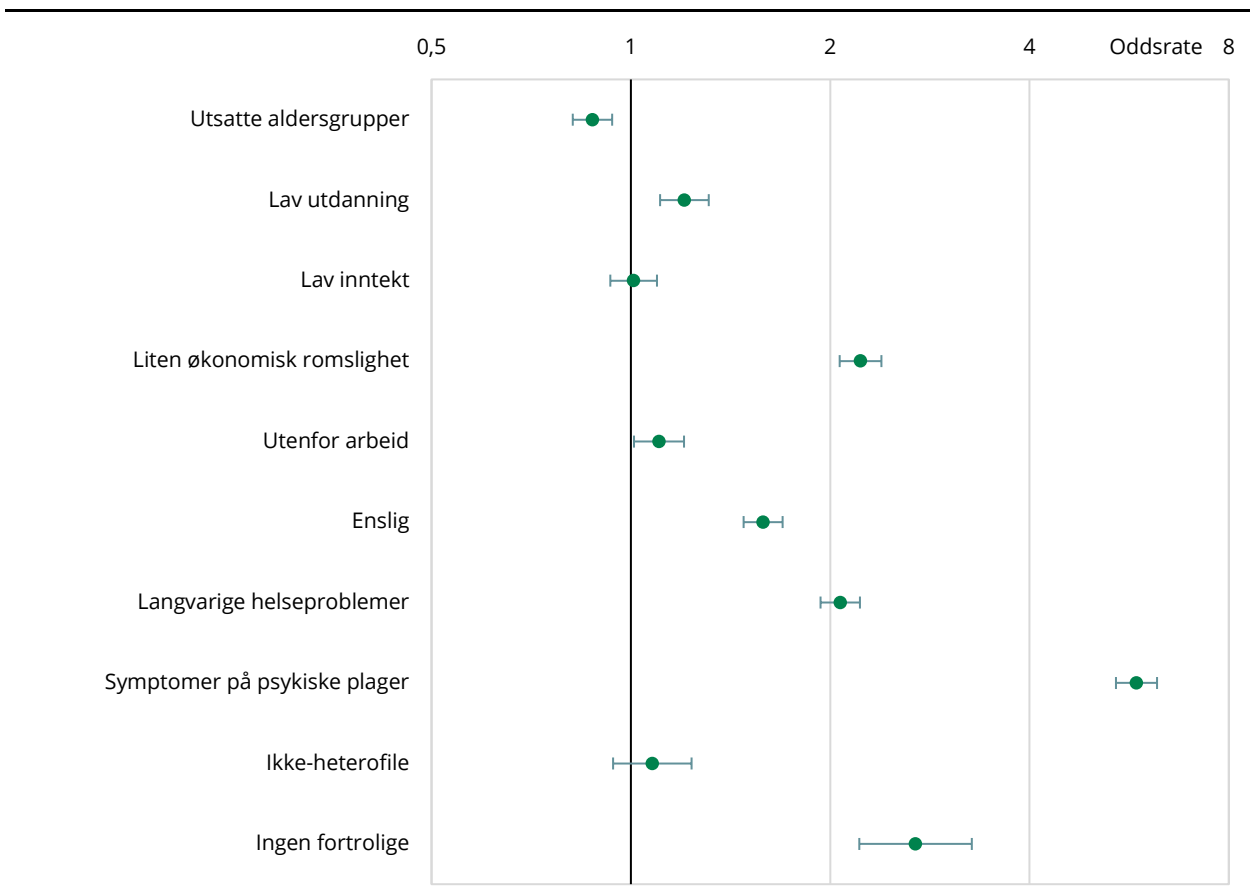
Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023. Statistisk sentralbyrå

Figur 3.2 viser resultatene av en logistisk regresjon hvor vi i tillegg til de kjennetegnene som er inkludert i modellen over, har inkludert: liten økonomisk romslighet, langvarige helseproblemer, symptomer på psykiske plager og ingen fortrolige.

Når vi tar hensyn til at de som har et av kjennetegnene også trolig har flere kjennetegn ser vi at effekten på livskvalitet av noen av kjennetegnene forsvinner. Blant annet, når liten økonomisk romslighet er inkludert i modellen blir effekten vi så for lav inntekt borte. I denne modellen er det ingen statistisk signifikant forskjell i sannsynligheten for lav tilfredshet med livet i gruppen med lav inntekt og de som ikke har lav inntekt. Det vil si at inkluderingen av liten økonomisk romslighet «tar»

forklaringskraften av lav inntekt. Med andre ord, det er en sammenheng mellom livskvalitet og inntekt, men det er først når økonomien oppleves som trang at det slår ut. Dette igjen viser viktigheten av presise og nyanserte mål.

**Figur 3.2 Sammenheng mellom lav tilfredshet med livet og utsatte-kjennetegn. Alle utsatte-kjennetegn i samme modell. Oddsrate med 95% konfidensintervaller. Referansekategori er tilsvarende gruppe som ikke er utsatt**



Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022 og 2023. Statistisk sentralbyrå

Generelt ser vi at kjennetegnene hvor man vurderer seg selv og sitt eget liv slår sterkest ut på livskvalitet – naturlig nok når livskvalitet også er et subjektivt mål. Av disse er det psykiske plager som slår mest ut, hvor de med psykiske plager har en oddsrate på 5,8. Det betyr at det er 5,8 ganger mer sannsynlig at de med psykiske plager har lav tilfredshet med livet sammenlignet med de uten psykiske plager.

I denne modellen ser vi også at de som er i den utsatte aldersgruppen har lavere sannsynlighet for å ha lav tilfredshet med livet. Dette er motsatt av det vi har sett tidligere, og kan tyde på at det å være under 45 år ikke i seg selv har en sammenheng med lav tilfredshet med livet, når vi tar høyde for hvordan de andre kjennetegnene innvirker på tilfredshet med livet. En mulig fortolkning er at alder representerer ulike livsfaser, hvor man har ulike forventninger tilgang til ulike (økonomiske og sosiale) ressurser, og hvor de andre faktorene som er analysert fungerer som underliggende drivere til at alder har slått ut i enklere, deskriptive analyser. Når man er ung har man for eksempel ofte mindre økonomisk romslighet enn når man blir eldre, og dette kan være den egentlige årsaken til at alder i den første modellen er assosiert med lavere livskvalitet, og at denne sammenhengen faller bort når vi i den andre modellen inkluderer økonomisk romslighet som forklaringsvariabel for lav tilfredshet med livet.

### 3.3. Del 2: Statistiske interaksjoner

Vi har i kapittel 2 i rapporten vist hvordan å ha flere kjennetegn i mange tilfeller er assosiert med lav livskvalitet. I denne andre delen av den statistiske analysen ser vi på om kjennetegnene som er assosiert med lavere livskvalitet er beheftet med samspillseffekter, altså om betydningen av å ha et kjennetegn som er assosiert med lav livskvalitet er betinget av og varierer etter et annet kjennetegn.

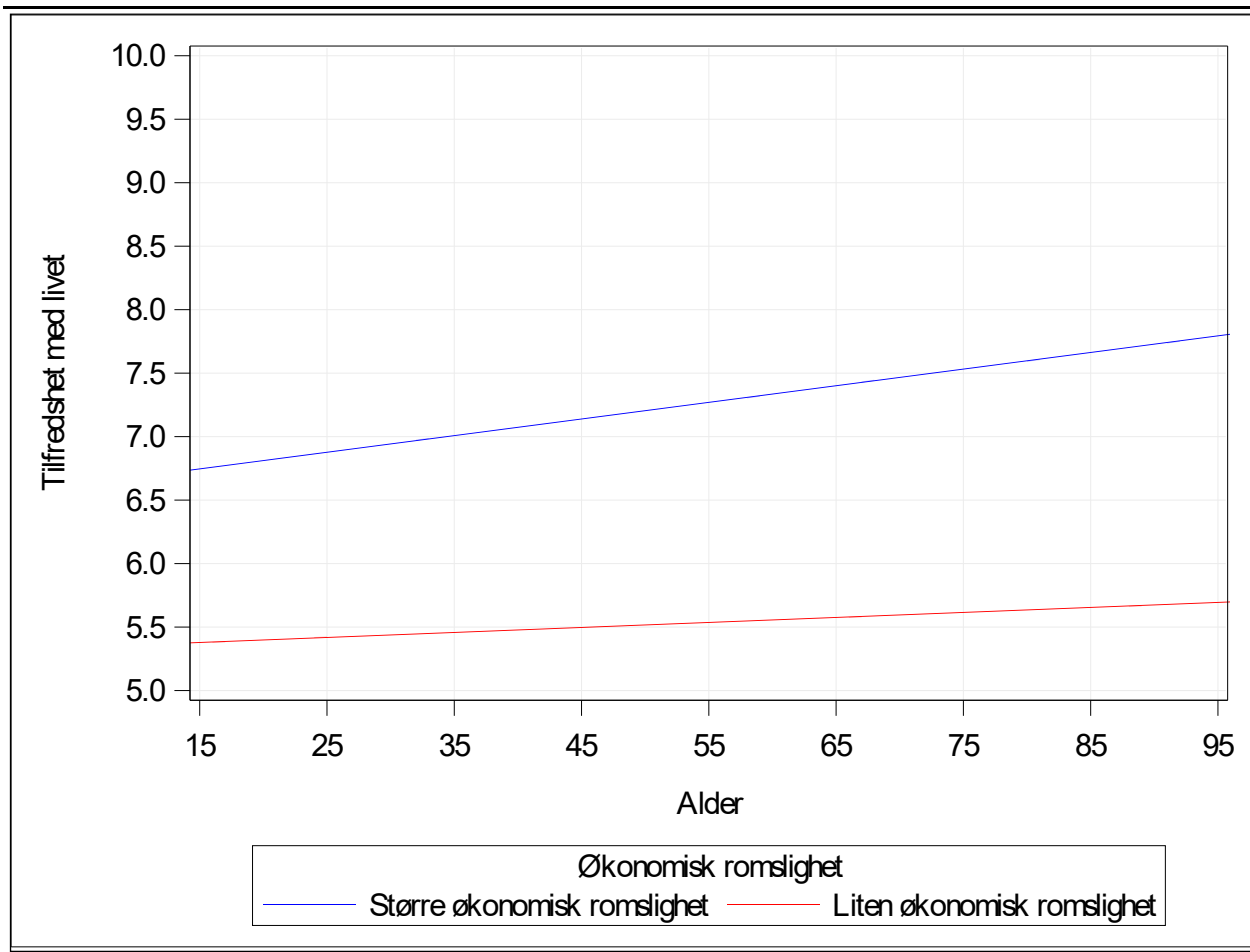
Vi har for denne analysen valgt ut to kombinasjoner av kjennetegn. Først ser vi på samvariasjonen mellom alder og økonomisk romslighet. Et tungtveiende argument for å se nærmere på samvariasjonen mellom nettopp disse to faktorene er at alder - som tidligere nevnt over og som indikert i figur 3.1 og 3.2 - representerer ulike livsfaser, og at ens økonomiske romslighet kan være mer eller mindre viktig i ulike livsfaser.

Deretter ser vi på forholdet mellom inntekt (som inntektskvartiler) og sosiale relasjoner - under antagelsen at betydningen av inntekt er betinget av hvordan man har det sosialt; at fravær av viktige sosiale relasjoner ikke kan kompenseres for økonomisk.

#### Alder og økonomisk romslighet

Det er grunn til å anta at betydningen av ens økonomiske romslighet påvirker livskvalitet. Men hvordan ser dette bildet ut for personer med ulik alder? Figur 3.3 viser predikert tilfredshet til livet etter alder, for to kjennetegn: 1) personer med høy økonomisk romslighet og 2) personer med lav økonomisk romslighet.

Figur 3.3 Predikert livskvalitet, etter alder og økonomisk romslighet. 2022 og 2023



Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022/2023

Regresjonslinjene i figur 3.3 viser den predikerte livskvaliteten etter alder for personer som har liten økonomisk romslighet (rød linje) og for personer som har større økonomisk romslighet (blå linje). Det første vi kan lese av figur 3.3 er at begge linjene stiger med økende alder. Dette innebærer at tilfredsheten med livet stiger med økende alder, både for personer som har liten økonomisk romslighet og for personer som har større økonomisk romslighet. Det er allikevel en markant forskjell mellom de to gruppene: vi ser tydelig at den blå linjen har en brattere kurve enn den røde linjen, som har en mer flat utvikling. Dette viser at det er en markant interaksjon mellom økonomisk romslighet og alder, hvor den predikerte livskvaliteten stiger i større grad med økt alder for personer som har stor økonomisk romslighet, sammenliknet med personer som er som er mer økonomisk utsatt.

Det er viktig å huske på at dette er statistiske prediksjoner hvor betydningen av alder og økonomi for livskvalitet holdes konstant; I det virkelige liv representerer alder ulike livsfaser forbundet med ulik økonomisk romslighet. Allikevel illustrerer figur 3.3 et viktig faktum: betydningen av alder for livskvalitet er betinget av ens opplevelse av å være utsatt økonomisk (eller ikke). Tabell 3.1 viser estimatene som ligger til grunn for regresjonslinjene vist i figur 3.3. Estimaten viser den gjennomsnittlige utviklingen i livskvalitet per år for personer som har liten økonomisk romslighet og personer som har større økonomisk romslighet. I tråd med den visuelle representasjonen i figur 3.3 ser vi at estimatene er positive for begge kjennetegnene, men at estimatene for personer som ikke økonomisk utsatt er mye større enn for personer som er økonomisk utsatt.

**Tabell 3.1 Regresjonskoeffisienter interaksjon mellom alder og økonomisk utsatthet**

Gruppe	Estimat	Standardfeil	P-verdi
Tilfredshet med livet*Alder for personer som har større økonomisk romslighet	0,01310	0,000725	<.0001
Tilfredshet med livet *Alder for personer som har liten økonomisk romslighet	0,003945	0,001516	0,0093

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022/2023. Statistisk sentralbyrå

### Inntekt og sosial fortrolighet

Figur 3.4 viser samvariasjonen mellom inntekt og sosial fortrolighet for tilfredshet med livet. Det er særlig to ting å merke seg. For det første ser vi at personer som oppgir at de har fortrolige å snakke med (blå linje) gjennomgående har høyere tilfredshet med livet enn personer som mangler fortrolige (rød linje). Det andre vi ser er at det er en samspillseffekt med inntekt: personer som har fortrolige oppgir økt livskvalitet i takt med økt inntekt, men denne sammenhengen finner vi ikke for personer som mangler fortrolige – blant personer som mangler fortrolige er gjennomsnittlig livskvalitet mer eller mindre lik på tvers av inntektskvartiler. Samlet gir dette et bilde som tilsier at inntekt er viktig for livskvalitet, men under betingelsen at man har tilfredsstillende sosiale relasjoner; Fravær av disse relasjonene 'kansellerer' ut positive assosiasjoner mellom økonomiske ressurser og livskvalitet.

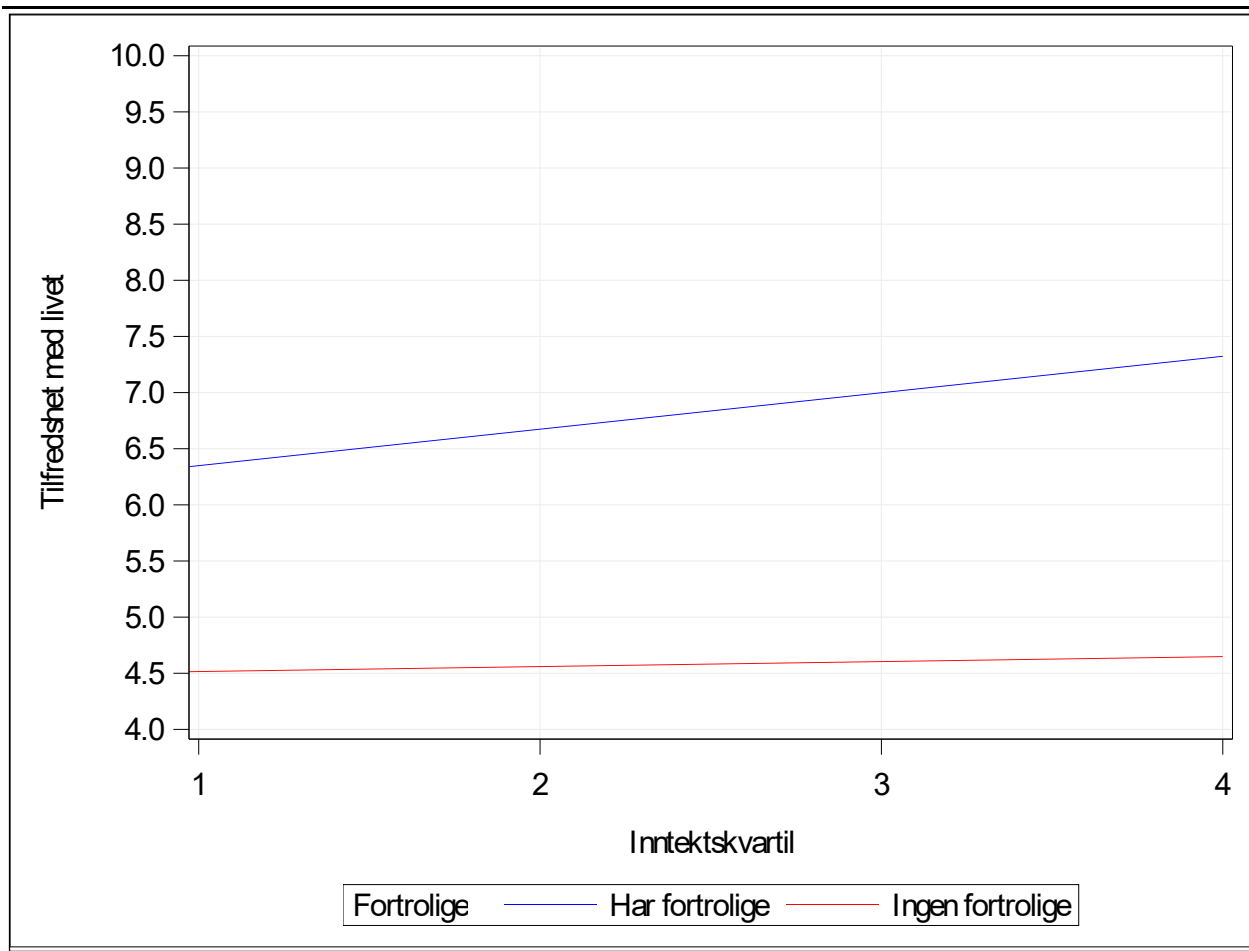
Tabell 3.2 viser estimatene som ligger til grunn for regresjonslinjene vist i figur 3.4. Tallene her bekrefter at sammenhengen mellom inntekt og livskvalitet er betinget av om man har noen å være fortrolig med: Koeffisientestimatet til regresjonslinjen for inntekt\*personer med fortrolige er langt større enn estimatet for inntekt\*personer som mangler fortrolige (0,3246 vs. 0,04439). I tillegg ser vi at regresjonslinjen for inntekt\*personer som mangler fortrolige, ikke er statistisk signifikant.

**Tabell 3.2 Regresjonskoeffisienter interaksjon mellom inntekt (som kvartiler) og sosial fortrolighet**

Gruppe	Estimat	Standardfeil	P-verdi
Tilfredshet med livet*inntekt for personer som har fortrolige	0,3246	0,01110	<.0001
Tilfredshet med livet*inntekt for personer som ikke har fortrolige	0,04439	0,06762	0,5115

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022/2023. Statistisk sentralbyrå

**Figur 3.4 Predikert livskvalitet, etter inntekt (kvartiler) og sosial fortrolighet. 2022 og 2023**



Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022/2023. Statistisk sentralbyrå

## 4. Sammendrag og videre analyser

Formålet med denne rapporten har vært å undersøke hvordan ulike kombinasjoner av kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet henger sammen med livskvalitet. Vi har i analysene valgt å sette søkelys på sosiale faktorer som i tidligere analyser har indikert å være assosiert med lav livskvalitet, fordi det er viktig å identifisere hvem som er dårligst stilt i samfunnet.

Dette er hovedkonklusjonene i rapporten:

- Resultatene i kapittel 2 viser at en stor andel av befolkningen, 82 %, har ett eller flere kjennetegn som er assosiert med lav livskvalitet. Dette er i seg selv ikke like dramatisk som det høres ut. For det første skyldes dette at noen av gruppene utgjør en stor del av befolkningen. For eksempel er nesten halvparten av befolkningen i en utsatt aldersgruppe (under 45 år). Kapittel 3 viser at ung alder i seg selv ikke er av særlig betydning, men snarere at man i kraft av å være ung har andre kjennetegn som er assosiert med lav livskvalitet, som for eksempel lav økonomisk romslighet. For det andre viser våre analyser at for at livskvaliteten skal nå svært lave nivåer, har *mengde* noe å si – du må ha utfordringer med minst tre av kjennetegnene vi har kartlagt før livskvaliteten er lavere enn gjennomsnittet i den øvrige befolkningen. Livskvaliteten synker videre med jo flere av de ti kjennetegnene som sammenfaller.
- I tillegg til at antall utfordringer assosiert med lav livskvalitet spiller en rolle, viste resultater i kapittel 2 at *hvilke* utfordringer også er av betydning. Når vi ser på personer som har to og to av de ti kjennetegnene vi har studert, er særlig sosial utsatthet i kombinasjon med utsatt helse, psykiske plager og seksuell orientering assosiert med lav livskvalitet.
- Videre viser pålitelighetstester (i.e. regresjonsanalyser) i kapittel 3 at når vi kontrollerer for flere faktorer assosiert med lav livskvalitet samtidig, består variasjoner i livskvalitet mellom: i) personer med lav og høy inntekt, ii) personer med liten og stor økonomisk romslighet, iii) enslige og ikke-enslige, iv) personer i arbeid og personer som er student eller utenfor arbeid, v) personer som ikke har fortrolige med personer som har fortrolige, vi) personer med psykiske plager og personer som ikke har det, samt vii) mellom personer som har helseproblemer fra personer som ikke har det – etter at disse sammenhengene kontrolleres for hverandre. Kort sagt: det er ikke tilfeldige sammenhenger. Det overordnede bildet er at de er kjennetegnene hvor man vurderer seg selv og sitt eget liv – om man opplever å ha liten økonomisk romslighet (eller ikke), om man har symptomer på psykisk plager, om man føler at man ikke har fortrolige å betro seg til og om man har langvarige helseproblemer - som har sterkest negativ assosiasjon med livskvalitet.
- Til slutt i kapittel 3 viste resultater fra samvariasjonsanalyser at én assosiasjon til livskvalitet kan være betinget av en annen assosiasjon. Betydningen av inntekt er for eksempel betinget av om man har noen fortrolige i sitt sosiale nettverk. Dette er viktige funn, fordi det viser at kombinasjonene av å ha flere kjennetegn assosiert med lav livskvalitet (som vist i kapittel 2), kan virke på svært ulike måter.

Resultatene i denne rapporten har avdekt flere områder det kan være fruktbart å forfølge i videre analyser. For det første har vi bare tatt for oss en liten del av mulige forhold som kan være av betydning for livskvalitet. Noen av faktorene er også til dels overlappende, som forholdet mellom faktisk inntekt og opplevd økonomisk romslighet. Vi kan også se for oss at for mange grupper i befolkningen er det spesifikke forhold for denne definerte gruppen som er av stor betydning. Det kan for eksempel være helse for eldre eller botid for innvandrere, og hvordan denne typen spesifikke faktorer innvirker med mer generelle forhold som er universelt viktig, som inntekt. I forlengelsen av dette er det behov for å studere flere kombinasjoner av faktorer som samvirker i relasjoner til livskvalitet.



En begrensning i analysene i denne rapporten er at de baserer seg på tverrsnittsdata, som gir et øyeblikksbilde av livskvalitet og hvordan personers livskvalitet kan variere, alt etter hvilke kjennetegn ved personene man studerer. En hovedutfordring med denne typen analysemetodologi er at den ikke tillater oss å se på endringer over tid. Dette skaper noen begrensninger, siden verken livskvalitet eller kjennetegnene på personene i vårt utvalg, er statiske forhold. Tvert om er det sannsynlig at personers livskvalitet kan endre seg over tid: man kan få eller bli kvitt kjennetegnene vi har studert i denne rapporten: Man er ung kun en periode i livet, ens jobb- og utdanningsituasjon kan endre seg tilsvarende, man kan få nye venner og flere å fortro seg til, og man kan bli frisk fra psykisk sykdom. Til slike analyser trengs det paneldata og tidsserieanalyser, aller helst over en lengre tidsperiode, for å se på forholdet mellom ulike kjennetegn assosiert med lav livskvalitet. Sentrale spørsmål, kan være: i) Har det noe å si hvor lenge personer har kjennetegn assosiert med lav livskvalitet? ii) Hvilke kjennetegn er sterkest assosiert med lav livskvalitet når de virker i kombinasjon over tid? iii) Når man først har tilegnet seg mange kjennetegn på lav livskvalitet, hvor vanlig er det å «bli kvitt» ett eller flere av disse kjennetegnene? iv) Er noen befolkningsgrupper spesielt utsatt for å over tid tilegne seg (flere) kjennetegn assosiert med lav livskvalitet?

Det er også viktig å ha med seg at samfunnet vi lever i også endrer seg, og i takt med dette kan sammenhengene mellom de ti undersøkte kjennetegnene og livskvalitet, endre seg. Eksempelvis har kostnads- og rentenivået økt raskt de siste årene. Dette kan endre betydningen av personlig økonomi. Hvis vi legger til grunn at personlig økonomi ikke bare er et objektivt forhold (i hvilken grad man har råd til å betale for varer og tjenester) men også har en subjektiv dimensjon (f.eks. økt sosial status for de stor økonomisk romslighet og tilsvarende sosialt stigma for de med mindre økonomisk romslighet), kan vi se for oss at det å ha liten økonomisk romslighet har fått mindre betydning for personers livskvalitet fordi det sosiale stigmaet forbundet med å ha lite romslig økonomi har fått forminsket betydning: flere har mindre å rutte med, og de det gjelder møtes med mer forståelse og aksept.

Til slutt er det også viktig å frembringe ny og bedre kunnskap om *hvorfor* og *hvordan* ulike forhold innvirker på livskvalitet; til dette trengs det andre metoder som for eksempel dybdeintervjuer.

## Referanser

- Arnesen, H. S. (2024). Lavere livskvalitet blant ikke-heterofile. Hentet fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekår/artikler/lavere-livskvalitet-blant-ikke-heterofile>
- Barstad, A. (2016). *Opphopning av dårlige levekår. En analyse av Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2013*. Rapporten 2016/32. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra [https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/\\_attachment/285523?\\_ts=1588ffd8b60](https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/285523?_ts=1588ffd8b60)
- Barstad, A (2020). *Økonomi, helse og livskvalitet. En analyse av Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2017*. (Rapporter 2020/29). Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: [https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/\\_attachment/429442?\\_ts=1740a955568](https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/429442?_ts=1740a955568)
- Carlquist, E. (2015). *Well-being på norsk*. (IS-2344). Oslo: Helsedirektoratet. Hentet fra: [Well-being på norsk - NAPHA Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid](http://www.napha.no/Well-being-pa-norsk-NAPHA-Nasjonalt-kompetansesenter-for-psykisk-helsearbeid)
- Grimstad, S. og Støren, K. S. (2023). *Livskvalitetsundersøkelsen 2023. Dokumentasjonsnotat*. (Notater 2023/50). Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekår/artikler/livskvalitetsundersokelsen-2023>
- Pavot, W. og Diener, E. (2008). The Satisfaction With Life Scale and the emerging construct of life satisfaction. *The Journal of Positive Psychology*, 3(2), 137-152. doi: 10.1080/17439760701756946
- Pettersen, A. M. og Engvik, M. (2022). *Livskvalitetsundersøkelsen 2022. Dokumentasjonsnotat*. Notater 2022/35. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekår/artikler/livskvalitetsundersokelsen-2022.dokumentasjonsnotat>
- Støren, K. S. (2023). Hvor fornøyde er vi med livet i Norge? Hentet fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekår/statistikk/livskvalitet/artikler-om-livskvalitet/hvor-fornoyde-er-vi-med-livet-i-norge>
- Støren, K. og Rønning E. (2021). *Livskvalitet i Norge 2021*. (Rapporter 2021/27). Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekår/artikler/livskvalitet-i-norge-2021>
- Støren, K. S., Rønning, E. og Gram, K. H. (2020). *Livskvalitet i Norge 2020*. (Rapporter 2020/35). Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/livskvalitet-i-norge-2020>

## Figurregister

Figur 2.1	Subjektiv livskvalitet, etter antall kjennetegn assosiert med lav livskvalitet. Prosent .....	11
Figur 2.2	Prosentandel kjennetegnene assosiert med lavere livskvalitet utgjør av befolkningen i alt .....	12
Figur 2.3	Fordeling av svar på spørsmål om tilfredshet med livet, 2022 og 2023. Prosent .....	13
Figur 2.4	Gjennomsnittlig tilfredshet med livet, etter antall kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet. 2022 og 2023 .....	14
Figur 2.5	Fordeling av svar på spørsmål om tilfredshet med livet, etter antall kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet, 2022 og 2023. Prosent .....	14
Figur 2.6	Antall kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet man har, fordelt etter kjennetegn ..	17
Figur 2.7	Tilfredshet med livet etter kjennetegn assosiert med lavere livskvalitet og hvor mange kjennetegn man har .....	18
Figur 2.8	Livskvalitet, etter sosial (fortrolige/ikke fortrolige) og helsemessig utsatthet. 2022-2023 .....	22
Figur 2.9	Livskvalitet, etter sosial og psykisk utsatthet. 2022-2023.....	23
Figur 2.10	Livskvalitet, etter seksuell orientering og sosial utsatthet. 2022-2023.....	24
Figur 3.1	Sammenheng mellom lav tilfredshet med livet og et utvalg av kjennetegn. Oddsrate med 95% konfidensintervaller. Referansekategori er tilsvarende gruppe som ikke er utsatt.....	27
Figur 3.2	Sammenheng mellom lav tilfredshet med livet og utsatte-kjennetegn. Alle utsatte-kjennetegn i samme modell. Oddsrate med 95% konfidensintervaller. Referansekategori er tilsvarende gruppe som ikke er utsatt .....	28
Figur 3.3	Predikert livskvalitet, etter alder og økonomisk romslighet. 2022 og 2023.....	29
Figur 3.4	Predikert livskvalitet, etter inntekt (kvartiler) og sosial fortrolighet. 2022 og 2023 .....	31

## Tabellregister

Tabell 1.1	Utvalgte kjennetegn.....	9
Tabell 2.1	Tilfredshet med livet i befolkningen i alt og for personer som har ulikt antall utsatt-kjennetegn, 2022 og 2023. Gjennomsnitt, median og andel med lav/middels/høy skår	13
Tabell 2.2	Tilfredshet med livet for personer med utsatte-kjennetegn , og for de som ikke har noen utsatte-kjennetegn, gjennomsnitt .....	15
Tabell 2.3	Tilfredshet med livet for personer med utsatte-kjennetegn avgrenset til personer som kun har ett kjennetegn, sammenlignet med dem som ikke har noen utsatte-kjennetegn, gjennomsnitt, 2022 og 2023 .....	16
Tabell 2.4	Krysstabell over utsatte-kjennetegn, for utsatt aldersgruppe, lav utdanning, lav inntekt, liten økonomisk romslighet og personer utenfor arbeid, 2022 og 2023. Prosent .....	19
Tabell 2.5	Krysstabell over utsatte-kjennetegn, for enslige, personer med langvarige helseproblemer, psykiske plager, ikke-heterofile og personer som ikke har noen fortrolige, 2022 og 2023. Prosent .....	20
Tabell 2.6	Gjennomsnittlig tilfredshet med livet, for hvert utsatte-kjennetegn i alt (i grått) og kombinasjoner av utsatte-kjennetegn, gjennomsnitt.....	21
Tabell 2.7	Andel som har 4 eller flere kjennetegn, for ulike kombinasjoner av kjennetegn. Prosent .....	24
Tabell 2.8	Gjennomsnittlig tilfredshet med livet, for personer som kun har ett kjennetegn (i grått), og for kombinasjoner av kjennetegn (for de som kun har de to kjennetegnene), 2022 og 2023 gjennomsnitt.....	25
Tabell 3.1	Regresjonskoeffisienter interaksjon mellom alder og økonomisk utsatthet .....	30
Tabell 3.2	Regresjonskoeffisienter interaksjon mellom inntekt (som kvartiler) og sosial fortrolighet.....	30